

A 132648

Honvédelmi miniszterek

1944–1990

ZRÍNYI KIADÓ
BUDAPEST

Írták:
BALOGH GYULA
MÓRICZ LAJOS

Szaklektor:
KISS JENŐ

Képeket válogatta:
PARRAGH ANNAMÁRIA

SZTE Egyetemi Könyvtár

J000447579

A 132648

ISBN 963 327 157 6

© Balogh Gyula, Móricz Lajos

ELŐSZÓ

A magyar történelem nem 1944-el kezdődik. E magától értetődő állítást, amely évek vagy évtizedek múltán válik majd valóban evidenssé, ma még nem árt hangsúlyozni. Az elmúlt 45 év nemzeti elnyomása azt erősítette a magyar köztudatban, hogy ami 1945 előtt történt — leszámítva tán az 1919-es 130 napos vörös uralmat — szégyellni, elfelejteni való a magyar történelemben.

Ez a történelmi rövidlátás még sok helyütt kísért, s arra kell törekednünk, hogy legalább a honalapítástól eltelt ezeregyszáz esztendő összefüggő folyamatként épüljön be a magyar történelmi tudatba.

S hogy most mégis ennek az utóbbi 45 éves szakasznak sajátos szereplőit vesszük külön szemügyre, más oka van, mint a beszűkült történelemszemlélet. Ennek a két emberöltőnyi időnek ugyanis megkülönböztetett sajátosságai vannak, különösen ma, amikor még élnek azok a nemzedékek, amelyek sorstársként, hallgató vagy kiáltó tanúként éltek e korban. Még sokan élnek közülük, akik közös szenvedőként emlékeznek az elmúlt ötödfél évtizedre. Akik számára e kornak reprezentánsai, vezető katonai szereplői szinte személyes ismerősnek számítanak. Sokuknak a fölemelkedés vagy a pokol-raszállás neves útítársai. A ma élő — még élő — ember másként tekint az egy évezred eseményeire, mint a fél évszázadéra. A közelmúlt közéleli szereplői sokkal inkább élnek még akkor is, ha már csupán a személyes emlékek filmvásznán elevenednek meg újra.

Az pedig letagadhatatlan, hogy 1945 a történelmi szemhatárnak jellegzetes tükkörtörését jelzi. A zivataros évszázadok után, a történelmi múlt egy-egy rövid, fénylő szakasza után újabb újakezdési próbát, változó reményt és reménytelenséget jelent.

A könyv szereplői, e 45 év honvédelmi miniszterei személyükben is kifejezik, megtestesítik e 45 év változásait, a bizakodás hajnalát vagy a legsötétebb éjszakát. Személyiségük a kor egy-egy rövidebb-hosszabb szakaszának tartalmáról is tudósít, pontosan jelzi, hogy lejtőn vagy emelkedőn halad-e a haza honvédelmének szekere, sőt, hogy valóban honvédelem-e, aminek e szereplők az élén állnak, vagy éppen alattomos, elszánt és könyörtelen katonai agresszió előkészítésén munkálkodó szervezet.

A magyar közvélemény keveset tud arról, hogy az elmúlt 45 esztendőben, a második világháború befejezése után személy szerint kik álltak a magyar haderő élén, kik voltak azok, akik közvetlenül irányították a Honvédelmi Minisztériumot. Mindegyikük katona volt-e, netán voltak köztük civilek is? Kik is voltak ők? Milyen volt életútjuk, személyiségük? Milyen hatást gyakoroltak a magyar hadsereg második világháború utáni alakulására, fejlődésére. Miként emlékezzünk rájuk?

Az elmúlt évtizedekben az ilyen kérdések háttérbe szorultak. A koalíciós időszak honvédelmi minisztereit később — egy-két kivétellel — még név szerint sem volt ildomos emlegetni, az pedig szóba sem jöhetett, hogy a katonai oktatási intézmények tananyagába valamilyen módon bekerüljenek, vagy akár csupán az életrajzukat megismerjék.

Kiadványunkban az elmúlt 45 év honvédelmi minisztereinek életrajza rövid összefoglalásával és közreadásával ezt az információhiányt szeretnénk pótolni, bízva abban, hogy ez is elősegíti közel-múlti történelmünk eseményeinek jobb megvilágítását és megértését.

Amikor közreadjuk e névsort, az 1944 decembere és 1990 májusa közötti időszak honvédelmi minisztereinek névsorát, annak hangsúlyozásával tesszük ezt, hogy tevékenységük, szerepük egy sajátos szerepfolytonosságot jelent. Hiszen a magyar honvédelmi miniszterek hosszú sorát Mészáros Lázár nyitja meg 1848-ban, s őt követik negyvenketten 1944 végéig. Hogy róluk se feledkezzünk meg, a 16 utód nevei után az elődökét is felsoroljuk.

Honvédelmi miniszterek 1944—1990.

Vörös János 1944. december 22-től 1945. november 15-ig
Dr. Tombor Jenő 1945. november 15-től 1946. július 25-ig
Nagy Ferenc miniszterelnökként, ideiglenesen
1946. augusztus 9-től 1946. augusztus 21-ig
Bartha Albert 1946. augusztus 21-től 1947. március 14-ig
Dinnyés Lajos 1947. március 14-től 1947. szeptember 24-ig
Veres Péter 1947. szeptember 24-től 1948. szeptember 9-ig
Farkas Mihály 1948. szeptember 9-től 1953. július 4-ig
Bata István 1953. július 4-től 1956. október 24-ig
Janza Károly 1956. október 26-tól 1956. október 31-ig
Maléter Pál 1956. október 31-től 1956. november 4-ig
Dr. Münich Ferenc 1956. november 4-től 1957. március 1-ig
Révész Géza 1957. március 1-től 1960. május 17-ig
Czinege Lajos 1960. május 17-től 1984. december 6-ig
Oláh István 1984. december 6-tól 1985. december 15-ig
Kárpáti Ferenc 1985. december 30-tól 1990. május 23-ig
Dr. Für Lajos 1990. május 23-tól

Hadügy- és honvédelmi miniszterek 1848—1944.*

Mészáros Lázár
Batthyány Lajos gróf
Deák Ferenc
Klapka György
Görgey Artúr
Aulich Lajos
Szabó Imre
Andrássy Gyula gróf
Lónyay Menyhért gróf
Szlávy József
Szende Béla
Orczy Béla báró
Ráday Gedeon gróf
Fejérváry Géza báró
Kolossváry Dezső
Nyíri Sándor
Bihar Ferenc
Pap Béla
Wekerle Sándor
Jekelfalussy Lajos
Hazai Samu báró
Szurmay Sándor báró

Linder Béla
Bartha Albert
Károlyi Mihály gróf
Festetics Sándor gróf
Böhm Vilmos
Pogány József népbiztos
Haubrich József
Schnetzer Ferenc
Friedrich István
Soós Károly
Sréter István
Belitska Sándor
Csáky Károly gróf
Gömbös Gyula
Kozma Miklós
Somkuthy József
Röder Vilmos
Rátz Jenő
Bartha Károly
Nagy Vilmos
Csatay Lajos

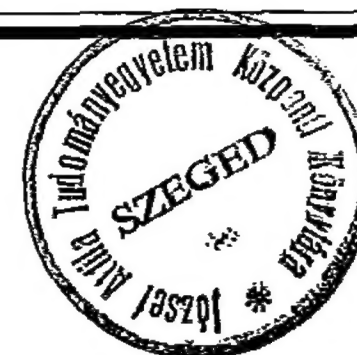
E sorban senki nem választhatja meg előre sem sorrendjét, sem jelentőségét, és nem választhatja meg társaságát sem — kik előtt és kik után veszi vállára a hon védelmének terhét. Hiszen a miniszter tagja egy kormánynak, megbízottja és szolgálja a nemzetnek. Hivatalviselése idejét eszerint fogják számonkérni. Vagy a megbízók vagy a történelem.

* Bölöni József: Magyarország kormányai: 1848—1975 c. kiadvány alapján. Akadémiai Kiadó, 1978. Budapest

Végül e néhány bevezető mondat után idekívánczik egy összehasonlítás. 1848 és 1990 között ötvennyolc magyar honvédelmi miniszter volt. Többen közülük két ízben is. Ez a 142 év időtartam egy főre jutó átlagban még két és fél évi miniszterséget sem jelent személyenként. Természetesen a miniszterség nem átlagidőtartamra szólt, hanem a változó kormányok változó tartamú kormányzásának idejére. De ezekben a rövid szakaszokban sokatmondó Farkas Mihály és Kárpáti Ferenc öt éves, de különösen Czinege Lajos 24 éves minisztersége, a Veres Péter egy éves vagy Nagy Ferenc 12 napos, és különösen Maléter Pál ötnapos szolgálata mellett. De Mészáros Lázárnak is csak egy esztendő jutott, Görgey Artúrnak két hónap, Aulich Lajosnak egy, s Nagy Vilmosnak is csak két hónap csupán. Vajon milyen lenne a magyar honvédség, ha közülük jutott volna valakinek huszonnégy év, vagy akár csak öt esztendő?

Emlékezésre, elemzésre és tünődésre szántuk e kötetet azok számára, akik tudják, milyen összefüggés lehet a hon védelme és a honvédelmi miniszter személye között — gondolhatunk akár Linder Bélára, akár Münich Ferencre —, s azok számára akik még nem tudják, de e néhány életrajz olvasásával közelebb juthatnak a helyes következtetésekhez.

A kiadó

VITÉZ NEMES VÖRÖS JÁNOS
(1891—1968)

Honvédelmi miniszter:
1944. december 22-től 1945. november 15-ig

A Debrecenben, 1944. december 21—22-én megszülető demokratikus államhatalom kormányának honvédelmi minisztere 1891. március 23-án született Csabrendeken. Két öccse is hivatásos tiszti pályára lépett. A traiskircheni tüzérségi hadapródiskola (Ausztria) elvégzése után, 1911-ben zászlóssá avatták. Az első világháborúban előbb az orosz, majd az olasz fronton harcolt. 1918-ban elvégezte a belgrádi vezérkari tiszti tanfolyamot. A Tanácsköztársaság idején tüzértisztként szolgált a Vörös Hadseregben. 1920—1921-ben a budapesti Hadiakadémián folytatta tanulmányait.

A Hadiakadémia elvégzése után a szombathelyi III. hadtestparancsnokságon vezérkari tiszti beosztást látott el. Később, 1928—1931 között a Honvédelmi Minisztériumban teljesít katonai szolgálatot, majd a harcászat tanára a Hadiakadémián. 1936—1940-ben a Honvéd Vezérkar Főnökség 7/ö. (híradó) osztályának vezetője, vezérkari ezredes. 1941. május 1-jétől vezérőrnagy, és a 2. gépkocsizóandár parancsnokaként a gyorshadtest kötelékében részt vesz a Szovjetunió elleni hadműveletekben. 1941. november 1-jétől a Honvéd Vezérkar Főnökség hadműveleti csoportfőnöke, majd 1943-ban a Honvédelmi Minisztérium anyagi főcsoportfőnöke. 1943-tól altábornagy és a székesfehérvári II. hadtest parancsnoka. Ebben a beosztásban éri 1944. március 19-én a német megszállás. Horthy kormányzó 1944. április 19-én kinevezte a Honvéd Vezérkar főnökévé, majd május 10-én vezérezredessé.

1944. szeptember közepén kapcsolatba került az ellenállási mozgalommal, a Magyar Front képviselőivel, Szakasits Árpáddal és Tildy Zoltánnal. Horthy kormányzó fegyverszünetet bejelentő,

1944. október 15-i kiáltványát és hadparancsát követően — Vörös névével visszaélve — a harc továbbfolytatására vonatkozó utasítás érkezett a hadsereg csapataihoz. A nyilas hatalomátvétel után, 1944. október 16-án, kalandos úton Kecskemétre érkezett, és feleségével együtt a ferences rendházban lelt menedéket.

1944. november 1-jén önként jelentkezett Kecskeméten a Vörös Hadsereg képviselőjénél. Kecskemétről előbb Szegedre, majd onnan Malinovszkij marsall Arad melletti (Kuvin) főhadiszállására vitték, ahol november 3-án kiáltványt adott ki, felszólítva a katonákat és Budapest polgárságát a németekkel szembeni ellenállásra.

1944. november 7-én érkezett — feleségével együtt — Moszkvába, ahol először a Vörös Hadsereg vezérkarának felderítő csoportfőnökével, Fjodor Fedotovics Kuznyecov vezérezredessel tárgyalt, majd részt vett a moszkvai magyar küldöttség (a Horthy kormányzó által Moszkvába küldött fegyverszüneti bizottság) kormányalakítási tárgyalásain.

Debrecenbe érkezése után aktívan részt vett a politikai életben. Tagja lett a 17 tagú Ideiglenes Nemzetgyűlés Előkészítő Bizottságának, a 230 fős Ideiglenes Nemzetgyűlésnek, s pártonkívüliként Hódmezővásárhely képviselője.

A Debreceni Református Kollégium díszbe öltözött oratóriumában összeült történelmi nevezetességű Ideiglenes Nemzetgyűlés a Politikai Bizottság egyhangú javaslatára 1944. december 22-én honvédelmi miniszterré választotta. 1944. december 23-tól 1946. február 21-ig ellátta a Honvéd Vezérkar főnöke teendőit is. 1945. január 20-án az Ideiglenes Nemzeti Kormány küldöttségének — dr. Gyöngyösi János külügyminiszter és dr. Balogh István, a Miniszterelnökség politikai államtitkára mellett — egyik tagjaként, Moszkvában aláírja a magyar kormány *de facto* elismerését jelentő fegyverszüneti egyezményt. Itteni tartózkodása alatt, 1945. január 9-én tárgyalást folytatott a szovjet vezérkar képviselőjével, F. F. Kuznyecov vezérezredessel, a megalakítandó magyar haderő szervezéséről, felszereléséről.

Debrecenben 1945. január 30-án a miniszterelnökkel együtt aláírják és kiadják a Toborzási Felhívást. Az ő vezetésével szervezik meg a kerületi parancsnokságokat a hozzájuk tartozó határőr-, ellátó-, és igazgatási szerveket, továbbá a szükséges központi intézeteket, szertárakat, raktárakat. A szovjet szervekkel együttműködve, sokat tett a fegyverszüneti szerződésben meghatározott „legalább nyolc nehézfegyverzettel ellátott” gyaloghadosztály felállítása és az elkészült 6. és 1. hadosztály frontra indulása érdekében.

Az európai háború befejeződése után segítette a kb. 40 ezer fős magyar honvédség bekapcsolódását az ország újjáépítésébe, a katonák részt vettek az utak, hidak, vasutak, műszaki vonalak helyreállításában, az ország területének aknamentesítésében, a mezőgazdasági munkák támogatásában. Közreműködője és segítője a katonai szervek, a hazatért menekültek és hadifoglyok fogadásának, szűrésének, leszereltetésének, az általuk visszahozott honvédségi anyagok átvételének.

Számos rendelkezés jelent meg 1945-ben Vörös János aláírásával, melyek a megváltozott politikai helyzetnek megfelelően szabályozták az ún. igazoló bizottságok és a nevelőtisztviselői intézmény működését, illetve módosították a Szolgálati Szabályzat több előírását. A katonai szervek igen gyenge anyagi helyzetén — az ország rendkívül súlyos helyzete következtében — a kiadott intézkedések alig tudtak változtatni. Emiatt egyre gyakrabban hangzottak el olyan vádak, amelyeket nem tudott megcáfolni.

Vörös János a honvédelmi miniszteri tisztséget 1945. november 15-ig látta el, amikor is a nemzetgyűlési választásokat követően az államfői feladatokat ellátó Nemzeti Főtanács — a Nemzetgyűlés Politikai Bizottságának javaslatára — miniszteri feladatai alól felmentette.

Az egyre éleződő belpolitikai körülmények hatására 1949. március 25-én hűtlenséggel vádolva, mint „amerikai kém” letartóztatják és életfogytiglani fegyházbüntetésre ítélték.

Hátralevő büntetését az Elnöki Tanács 1957. december 4-én ke-

gyelemből elengedte. Nem rehabilitálták. Szabadulását követően visszavonultan élt balatonfüredi — időközben állami tulajdonba vett — villájának egyik manzardszobájában. 1968. július 23-án, 77 éves korában hunyt el Balatonfüreden.

DR. TOMBOR JENŐ
(1880—1946)

Honvédelmi miniszter:
1945. november 15-től 1946. július 25-ig

1880. március 3-án született Nyitrán. 1899-ben végzett a Ludovika Akadémián, majd a bécsi Hadiiskolán szerzett magasabb katonai, vezérkari képzettséget. Mindkét tisztképző intézménynek kiváló hallgatója volt, és minden vizsgáját színjeles eredménnyel tette le. Az első világháborúban frontszolgálatot teljesített, ezredparancsnokként számos kitüntetést kapott. A harcok során megsebesült. 1916-ban vezérkari alezredes.

A Tanácsköztársaság idején a Hadügyi Népbiztosság hadműveleti csoportfőnöke, aki elfogadhatatlannak tartotta a Vyx-jegyzék területi követeléseinek teljesítését. Stromfeld Aurél vezérkari főnökkel együtt részt vett az északi (felvidéki) hadműveletek előkészítésében.

A Tanácsköztársaság megdöntése után letartóztatták és vádat emeltek ellene. A hadbíróság felmentő ítélete ellenére a honvédelmi miniszter nyugállományba helyezte. Negyvenöt éves korában gyógyszerészoklevelet, majd vegyészdoktori címet szerzett.

A harmincas években bekapcsolódott a politikai életbe, előbb Bajcsy-Zsilinszky Endre lapjának, a *Szabadságnak*, majd 1938-tól a *Magyar Nemzetnek* volt katonai szakírója. A második világháború éveiben a német és a magyar hadijelentések alapján figyelemre méltó helyzetelemzései és értékelései a nemzeti és antifasiszta ellenállás gondolatait táplálták, illetve sugallták.

Politikai rehabilitációként az Ideiglenes Nemzetgyűlés Elnöksége a vezérkari ezredes Tombor Jenőt a Honvédség nyugállományában 1945. július 1-jével nyugállományú altábornaggyá léptette elő. Az 1945. november 4-i nemzetgyűlési választások eredményeként a Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt tagjaként nemzetgyűlési képviselő.

A „felelős magyar minisztérium honvédelmi miniszterévé” a Tildy-kormány tagjává 1945. november 15-én nevezte ki az államfői jogokat gyakorló Nemzeti Főtanács.

Nyolc hónapon át tartó minisztersége idején a gazdasági nehézségekből fakadó létszámcsökkentések és átszervezések, valamint az óriási infláció közepette különösen élessé vált pártpolitikai harcok álltak a középpontban.

Ebben az időben — 1946. február 1-jén, amikor Magyarország köztársasággá vált — Tildy Zoltán köztársasági elnök vette át a Honvédség főparancsnoki tisztét.

1946 tavaszán a Szövetséges Ellenőrző Bizottság ajánlása alapján jelentősen lecsökkentették a két gyaloghadosztályt és a műszaki hadosztályt. A határőrséget 15 zászlóaljba szervezték és kivonták a kerületi parancsnokságok alárendeltségéből. Vezetésüket 1946. április 1-jével a Honvéd Határőr Parancsnokság vette át. A honvédség összlétszáma 13 és fél ezerre csökkent.

Tombor Jenő minisztersége alatt került sor az úgynevezett „B-listázásra”, amely a régi tisztikar ügyét zárta le akként, hogy „nem tényleges” viszonyba, illetve nyugdíjba helyezte mindazokat, akik a lecsökkentett létszámkeretbe nem fértek bele, illetve a létrehozott bizottságok véleménye szerint az új hadsereg számára nem voltak kívánatosak.

A magyar kormány 1946. február 21-én 30 millió dollár kölcsönt kapott az Egyesült Államoktól különféle hadfelszerelési és más anyagok vásárlására az amerikai hadsereg európai készletéből. A honvédség aggasztó gépjármű- és más anyagainak hiányát is ekkor és ilyen módon pótolta a katonai felső vezetés (pl.: *Dodge Weappon*, és *dzsip* gépkocsik, *GMC-vontatók*, sátrak stb.)

Tombor Jenő 1946. július 25-én Budapesten, a lakásán szívroham következtében 66 éves korában hunyt el.

NAGY FERENC
(1903—1979)

Honvédelmi miniszter:

1946. augusztus 9-től 1946. augusztus 21-ig

Baranya megye Bisse községében született 1903. október 8-án. Tizenkét holdon gazdálkodott, emellett azonban már 25 éves korában rendszeresen közölt cikkeket, amelyekben főleg a parasztság súlyos gazdasági helyzetéről számolt be. Kiállt a politikai szabadságjogok, főként a sajtószabadság biztosítása mellett, sürgette a titkos választójog bevezetését. Ideálja: a paraszti-polgári demokrácia.

Politikai szereplése a Békés községben, 1930. október 12-én megalakult Független Kisgazdapárt főtitkárává választásával kezdődött. Ezt a tiszteket 1943 őszéig töltötte be. Tagja volt előbb az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek, majd 1945. november 4-e után a Nemzetgyűlésnek, Pest-Pilis-Solt-Kiskun és Bács-Bodrog vármegyék független kisgazdapárti képviselőjeként. Kitűnő szónok, jó szervező, de közigazgatási tapasztalatokkal alig rendelkezett. Pártközi megállapodásnak megfelelően 1945. május 11-től november 15-ig az ideiglenes nemzeti kormány újjáépítési minisztere. Pártjának országos elnöke 1945. augusztus 20-tól. Az 1945. novemberi nemzetgyűlési választások után az ország egyik legmagasabbbb közjogi méltóságként a *Nemzetgyűlés elnöke* lett, amely tisztséget 1945. november 29. — 1946. február 5. között töltötte be. Tagja az államfői feladatokat ellátó Nemzeti Főtanácsnak (1945. december 7. — 1946. február 2.). 1946. február 4-től a köztársaság első miniszterelnöke.

Dr. Tombor Jenő vezérezredes, honvédelmi miniszter 1946. július 25-én hirtelen bekövetkezett halála után a köztársasági elnök 1946.

augusztus 9-én Nagy Ferencet megbízta — a miniszterelnöki feladatok ellátása mellett — a honvédelmi miniszteri teendők ellátásával is. Civil miniszterként mindössze 1946. augusztus 21-ig vezette a Honvédelmi Minisztériumot.

A svájci Bernben — ahol szabadságát töltötte — miniszterelnöki tisztségéről 1947. június 2-án belpolitikai okok hatására lemondott. Rákosi Mátyás ügyvezető miniszterelnök-helyettes sürgető javaslatára a köztársasági elnök május 31-én új miniszterelnököt nevezett ki. Így Magyarországnak három napig két törvényes miniszterelnöke volt. Lemondása után az Egyesült Államokban telepedett le. A Magyarok Világszövetségének meghívására Magyarországra készült, amikor 1979. június 12-én egy hirtelen szívroham végzett vele.

NAGYBOROSNYÓI BARTHA ALBERT
(1877—1960)

Honvédelmi miniszter:
1946. augusztus 21-től 1947. március 14-ig

1877. augusztus 12-én Kolozsvárott született, háromszéki székely családból. Ludovika Akadémiát végzett, majd vezérkari képzettséget szerzett a bécsi Hadiiskolán, amelynek 1906-tól 1910-ig tanára volt. Vezérkari tisztként a Honvédelmi Minisztériumban teljesített szolgálatot. Az első világháború idején, 1918-ban a szaloniki II. török hadsereg vezérkari főnöke.

Az 1918-as polgári demokratikus forradalom kitörése után a Bánát kormánybiztosává nevezték ki. Károlyi Mihály 1918. november 9-én Bartha Albert vezérkari alezredest nevezte ki hadügyminiszterré, aki november 11-én kiáltványban hirdeti meg, hogy az ország határait minden „a nemzetközi jogba ütköző támadás” ellen fegyveres erővel megvédi. A katonatanácsok nyomására december 12-én miniszteri tisztségéről lemondott. 1922-től 1925-ig Törökországban tartózkodott.

Az 1940-es évek elejétől egyre aktívabb szerepet játszik a közéletben. A német megszállást — 1944. március 19. — követően elmenekült Magyarországról, s csak az ostrom idején tért vissza. Sérülés következtében egyik szemét elveszítette.

1945-ben tagja lett a Független Kisgazda-, Földmunkás- és Polgári Pártnak, s annak polgári platformon álló részéhez tartozott. Választott tagja az Országos Intéző Bizottságnak (1945—1947).

A köztársasági elnök Nagy Ferenc kormányában 1946. augusztus 21-i elhatározásával „magyar honvédelmi miniszterré” a 70 éves Bartha Albert nyugállományú vezérezredest nevezte ki. Elnöke volt az 5000/1946. ME-rendelet alapján létrehozott, úgynevezett „B-

lista” bizottságnak, amely hivatva volt a tábornokok és tisztek szolgálatban hagyásáról dönteni. Minisztersége idején csak néhány szervezeti módosításra került sor. Zászlóaljja szerveződtek az aknakutató részlegek, megalakult egy hadihajós osztály és egy repülőszázad, továbbá három repülőtér-, néhány lő- és gyakorlótér-gondokság. Nőtt az egészségügyi és hadtápszervek száma. *1947. március 14-én* — a kedvezőtlen belpolitikai helyzet hatására — *lemondott tisztségéről*. 1948. decemberében elhagyta Magyarországot. New Yorkban halt meg 1960. december 5-én.

DINNYÉS LAJOS
(1901—1961)

Honvédelmi miniszter:

1947. március 14-től 1947. szeptember 24-ig

Alsódabason született 1901. április 6-án egy a 18. században nemességet kapott középirtokos családból. A keszthelyi gazdasági akadémián szerzett felsőfokú képesítést. A politikai közéletbe korán bekapcsolódott. 1931-től 1939-ig a Parlamentben kiskgazdapárti programmal a dabasi kerület ellenzéki képviselője, a képviselőház egyik legfiatalabb tagja volt. Beszédei, éles közbeszólásai mindig időszerűek voltak. Képviselői tevékenységére a szegények, az elnyomottak ügyeinek védelme a jellemző, szót emelt a kisbérlok érdekében, s határozottan elítélte a zsidókérdésben hozott intézkedéseket.

A háború után tagja lett a Nemzetgyűlésnek a Független Kiskgazda-, Földmunkás- és Polgári Párt képviselőjeként, Pest-Pilis-Solt-Kiskun és Bács-Bodrog vármegye választókerületében. Pártja politikai bizottságának 1946 szeptemberében lett tagja, de jelentős párt- vagy állami megbízatást ettől eltekintve nem kapott.

Nagy Ferenc kormányában 1947. március 14-től Dinnyés Lajos lett civilként a honvédelmi miniszter. Dinnyés Lajos a hadseregfejlesztés beindítására törekedett. Mindenekelőtt a Honvédelmi Minisztériumot igyekezett alkalmassá tenni megnövekedett feladatainak ellátására, majd a tisztképzést állította a figyelem középpontjába.

A demokratikus erőkkal együttműködve, a honvédelem és a hadseregszervezés és -építés vonatkozásában számos katonai javaslatot fogadott el, megvalósítását pedig figyelemmel kísérte. Röviddel hivatalba lépése után megsemlélte az első nevelőtiszti tanfolyamot,

s igen kedvezően nyilatkozott a látottakról, hallottakról. Részt vett április közepén a csepregi 7. határvadász-zászlóalj zászlóavatási ünnepségén. Beszédet mondott 1947. május 3-án az első nevelőtiszt tanfolyam hallgatóinak tisztte avatásán. Többek között ezt mondta: „Boldog vagyok, mert nekem jutott ez a szép feladat, hogy titeket pályátokra elindíthassalak. ... Harcoljatok a sötétség, a reakció és a korrupció ellen a demokrácia megerősítéséért, sokat szenvedett népünk jövőjéért.”

Dinnyés Lajos 1947. május 31-től miniszterelnök, de továbbra is megtartotta a honvédelmi tárcát. A *Határőr Napok* rendezvény keretében 1947. június 1-jén megsejmlélte a Hősök terén a díszelgő határőregységeket. Honvéd Kossuth akadémiai jelentkezésre hívta föl 1947. június 17-én a „paraszt, munkás és értelmiségi ifjakat”. Jelenlétében nyitotta meg kapuit a Honvéd Hadiakadémia 1947. december 1-jén. Mint új miniszterelnök, kijelentette: „Programom a magyarországi hároméves terv keresztülvitele. Minden erőmmel a demokrácia kifejlesztésén fáradozom, és ebben az erőfeszítésemben a többi koalíciós párt támogat engem.”

Az 1947. augusztus 31-én lezajlott országgyűlési választások után 1947. szeptember 24-én Dinnyés ismét miniszterelnök, a honvédelmi tárcát azonban már nem tartotta meg. Dinnyés Lajos Budapestén hunyt el 1961. május 4-én.

VERES PÉTER
(1897—1970)

Honvédelmi miniszter:
1947. szeptember 24-től 1948. szeptember 9-ig

1897. január 6-án született Balmazújvárosban, a földmunkás és agrárszocialista mozgalmak egyik tiszántúli, Hajdú megyei központjában. Kora gyermekkorában már dolgozni kényszerült: kisbajtár, napszámos, részesarató, 1913-tól a vasútnál pályamunkás. Az első világháborúban katona az olasz fronton. 1918-ban a köztársaság katonája.

A Tanácsköztársaság idején a balmazújvárosi községi direktórium, a munkástanács és a földosztó bizottság tagja. 1919. májusában román hadifogságba esett, és amikor 1920-ban hazatért, a direktóriummi tevékenységeért egy év fogházbüntetésre ítélték. Kiszabadulása után mezei munkásként és pályamunkásként kereste kenyerét öt gyermekének.

A harmincas évek elején kezd irodalommal, szociográfiával foglalkozni, a népi írói mozgalom egyik jellegzetes egyénisége lett. Írásaiban, könyveiben véleményt nyilvánít a kor legégetőbb társadalmi kérdéseiről: a földkérdés, németveszély, népi-urbánus ellentét; a magyarság egyik leggyakoribb témája írásainak. Író és politikus, aki „népben-nemzetben” gondolkozott. A politikai közéletben is jelentős szerepet vállalt. 1937-ben egyik aláírója a Márciusi Front kiáltványának. A Nemzeti Parasztpárt 1939. augusztus 20-án megtartott első értekezletén ő is tagja lesz az országos vezetőségnek.

A második világháború alatt háromszor hívják be munkaszolgálatra, 1944-ben bujkál a Gestapo és a nyilasok elől.

A háború után aktív részese a politikai közéletnek. Debrecenben 1945. április 26-án a Nemzeti Parasztpárt országos elnökévé választ-

tották, amelyet a párt „önfelszámolásáig”, 1948. szeptemberéig megtartott. Pártjának „centralista” részéhez tartozott. 1945. április 4-én a földreform végrehajtására életre hívott Országos Földbirtokrendező Tanács elnöke lett. Pártja képviselőjében tagja a Nemzetgyűlésnek, Heves-Nógrád-Hont vármegyék képviselője, és haláláig országgyűlési képviselő. Az 1947. márciusi kormányválság megoldásaként vállalta az építés- és közmunkaügyi tárca vezetését 1947. március 14. és 1947. szeptember 24. között.

A pártközi értekezlet az 1947. augusztus 31-ei országgyűlési választásokat követő politikai válság megoldására a Nemzeti Parasztpártnak ajánlotta fel a honvédelmi tárcát. *A köztársasági elnök — a Dinnyés-kormányban — 1947. szeptember 24-én nevezte ki honvédelmi miniszterré. A csizmás, parasztruhás minisztert gyakran fényképezték a korabeli lapok, az ország „Péter bácsi”-ját.*

Civil miniszterként majdnem egy évig vezette a minisztériumot. Különös gondot fordított a honvédség szervezetének korszerűsítésére, a tisztek és tisztjelöltek demokratikus szellemű nevelésére. A Honvéd Kossuth Akadémia soraiba hívta „mindazokat a paraszt, munkás és értelmiségi ifjakat”, akik a katonai pályát élethivatásul választották, s vállalták, hogy hű őrei és harcos védelmezői lesznek a magyar népnek, a magyar demokráciának. Az akadémián 1947. szeptember 1-jén kezdődött meg az oktatás — a később mártírhálált halt — Révay Kálmán ezredes parancsnoksága alatt. Az akadémia első egyéves tanfolyamának hallgatóit 1948. augusztus 19-én — Kossuth Lajos névnapján — a miniszter és más vezető személyiségek jelenlétében avatták hadnagyokká.

Dinnyés Lajos miniszterelnök jelenlétében ő nyitotta meg a képzést az új vezérkari iskolán, a Honvéd Hadiakadémián 1947. december 1-jén, majd pedig 1948 elején a Nevelő Tiszti Tanfolyamon, a Honvéd Hadbiztos Akadémián is ő indította be az oktatást.

Minisztersége idején alakult át a minisztérium úgynevezett katonai csoportja főcsoportfőnökséggé, amely a később létrehozandó

honvéd vezérkar alapjává vált. Jóváhagyásával lépett életbe az úgynevezett PILIS—I. fedőnevű hadrend, amely a tisztképzés alapjául szolgáló ötezer újonc befogadásához szükséges szervezeti feltételeket teremtette meg. Ugyancsak az ő idején jelent meg a PILIS—II. hadrend, amely szerint 1948. őszére a honvédség két hadosztályra, határőrségre, műszaki és légvédelmi alegységekre, négy tisztképző intézményre, és négy kerületi parancsnokságra tagozódott, és létszámban már elérte a 20 ezer főt.

Tagja volt annak a kormányküldöttségnek, amely 1948. február 18-án Moszkvában aláírta a magyar—szovjet barátsági, együttműködési és kölcsönös segítségnyújtási szerződést (1948. évi XXI. tv.). A szerződéshez kapcsolódott az 1948. július 2-án Moszkvában megkötött első szovjet—magyar katonai egyezmény. Ennek alapján a szovjet kormány fegyvereket, haditechnikai eszközöket szállított, szabályzatokat stb. bocsátott a honvédség rendelkezésére. Lehetőség nyílt a Szovjetunió katonai akadémiáin és főiskoláin tanulmányok folytatására, ugyanakkor szovjet katonai tanácsadók segítették a kiképzést, oktatást és a minisztériumi vezetést. (Az első nyolcfős katonai tanácsadó csoport 1948. október 5-én érkezett Jurij Mihajlovics Prokofjev vezérőrnagy, főtanácsadó vezetésével.)

Veres Péter minisztersége alatt került sor a pártok honvédségi szervezeteinek feloszlására 1948. júniusában. Helyettük az általános politikai nevelést szolgáló Honvéd Kossuth-köröket hozták létre. A hadsereg politikamentessége érdekében tiltotta a miniszter rendelkezése azt is, hogy a honvédség tagjai honvédségi pártszervezeteket hozzanak létre.

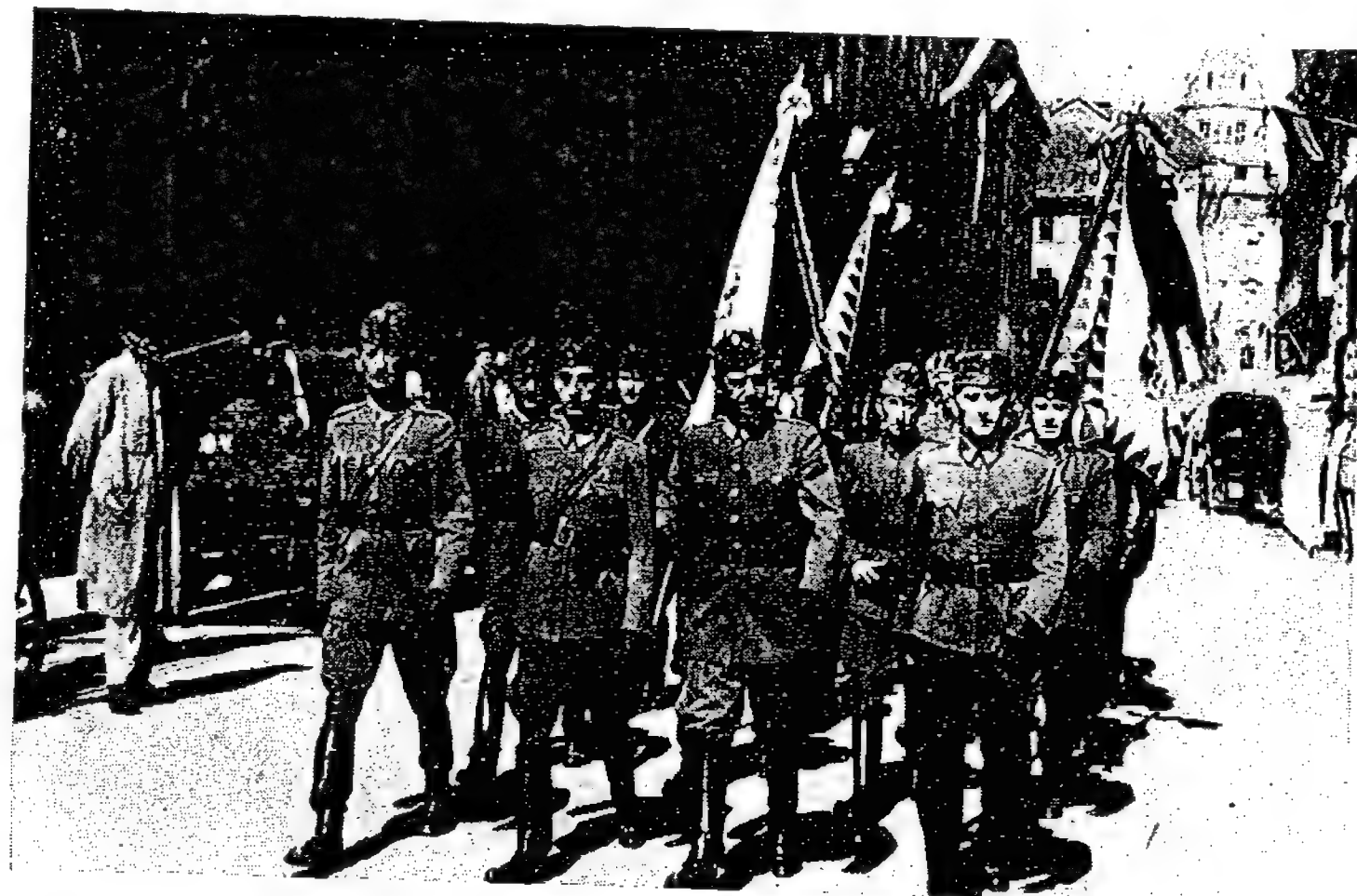
Később a Magyar Dolgozók Pártja politikájában — a szövetségi politika torzulásának következtében — mind erőteljesebbé vált a Nemzeti Parasztpárt elsorvasztására irányuló törekvés. Veres Pétert is igyekeztek kiiktatni a politikai életből. A köztársasági elnök 1948. szeptember 9-én felmentette miniszteri tisztségéből. 1970. április 16-án halt meg Budapesten.

Malinovszkij marsall a budapesti szovjet hadsereg emlékmű avatásán
a Szabadság téren 1945. május 1-jén

Zamercev városparancsnokkal kezét fog
Vörös János honvédelmi miniszter 1945. május 1-jén
a szovjet hadsereg emlékmű avatásán

A demokratikus hadsereg katonái
a főváros által adományozott zászlóval 1945. május 28.

A HM-őrzászlóalj katonái a Parlament előtti téren. 1945 júniusában
a Bajcsy-Zsilinszky Endre tiszteletére rendezett gyászszeretáson

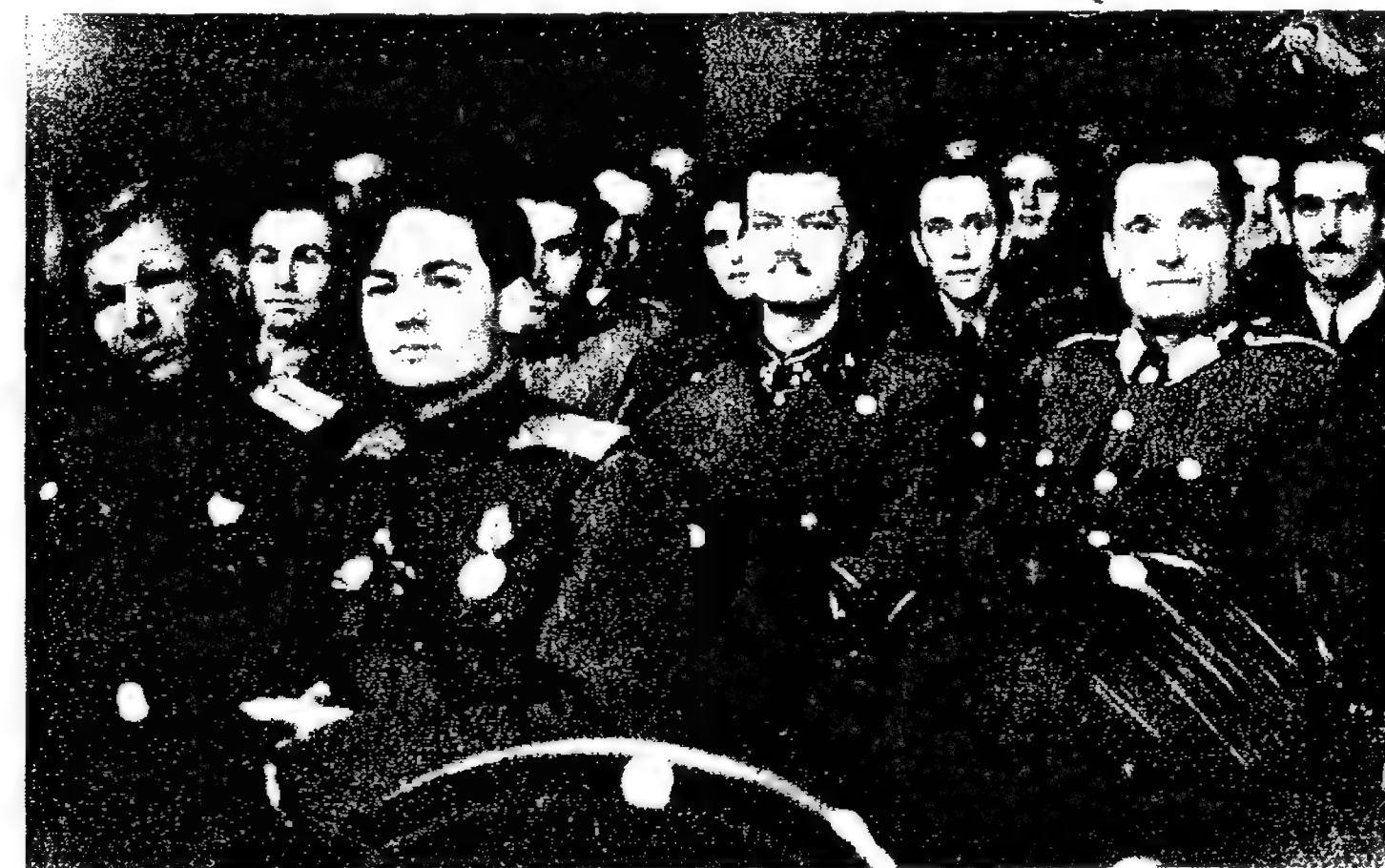
Vörös János honvédelmi miniszter megszemléli a honvéd nőalakulatot
1945. június 22-én

Az Ideiglenes Kormány tagjai 1945. július 4-én a népligeti Washington-szobornál,
az Egyesült Államok nemzeti ünnepén. Középen Vörös János, tőle jobbra
Dálnoki Miklós Béla miniszterelnök és dr. Gyöngyösi János külügyminiszter

Vorosilov marsall, a Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnöke
és Dálnoki Miklós Béla miniszterelnök

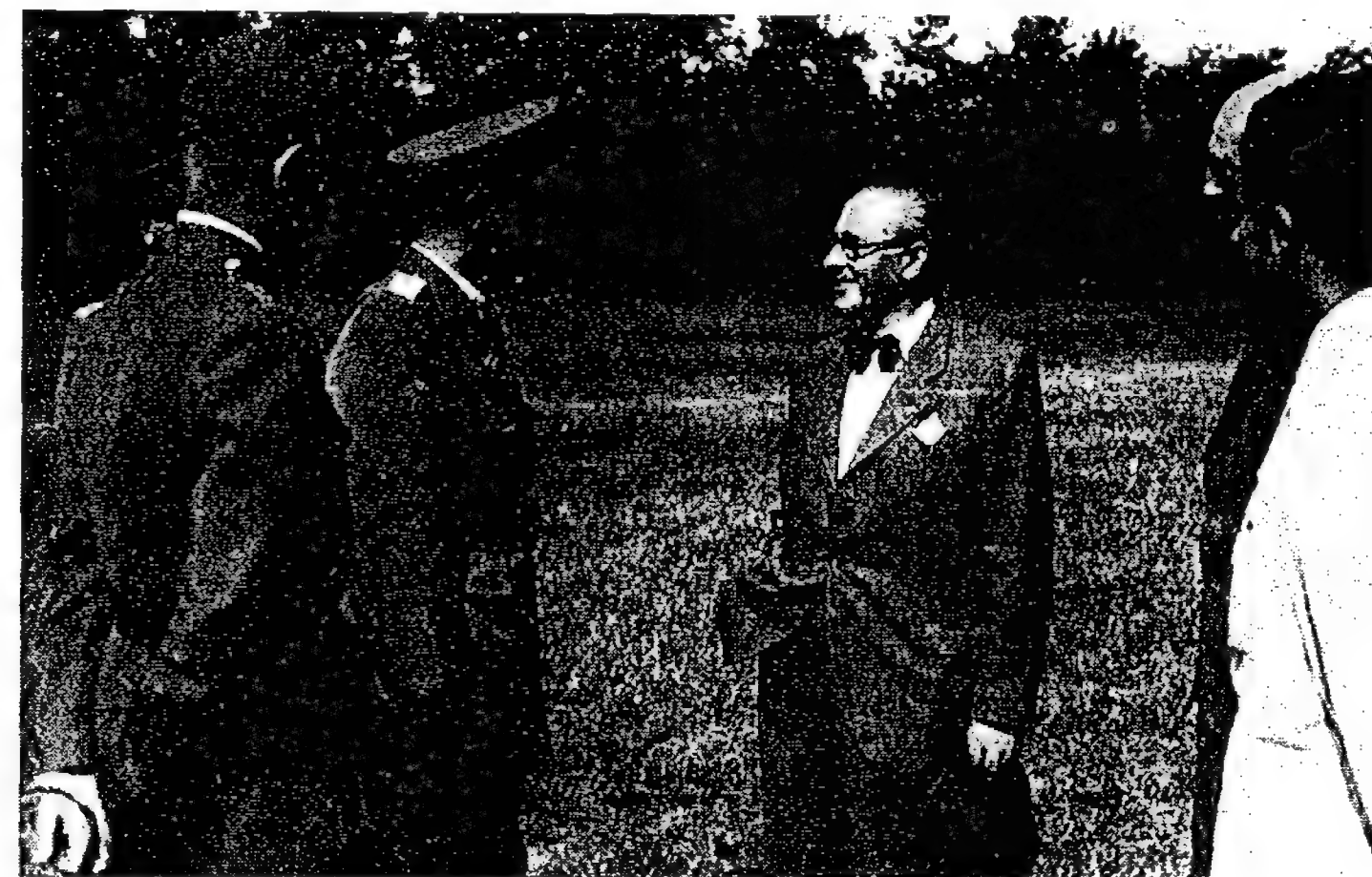
Magyar Partizánok Bajtársi Szövetségének (MPBSZ) ülése 1945 őszén.
Második sorban jobbról az első Szalvay Mihály alez. második Maléter Pál szds.

Vörös János honvédelmi miniszter (mellette Vas Zoltán) megtekinti
a Kossuth híd építését 1945. augusztus 29-én

A kép előterében a jobb szélén Szviridov altábornagy, a Szövetséges Ellenőrző
Bizottság elnökhelyettese, tőle balra Tombor Jenő honvédelmi miniszter

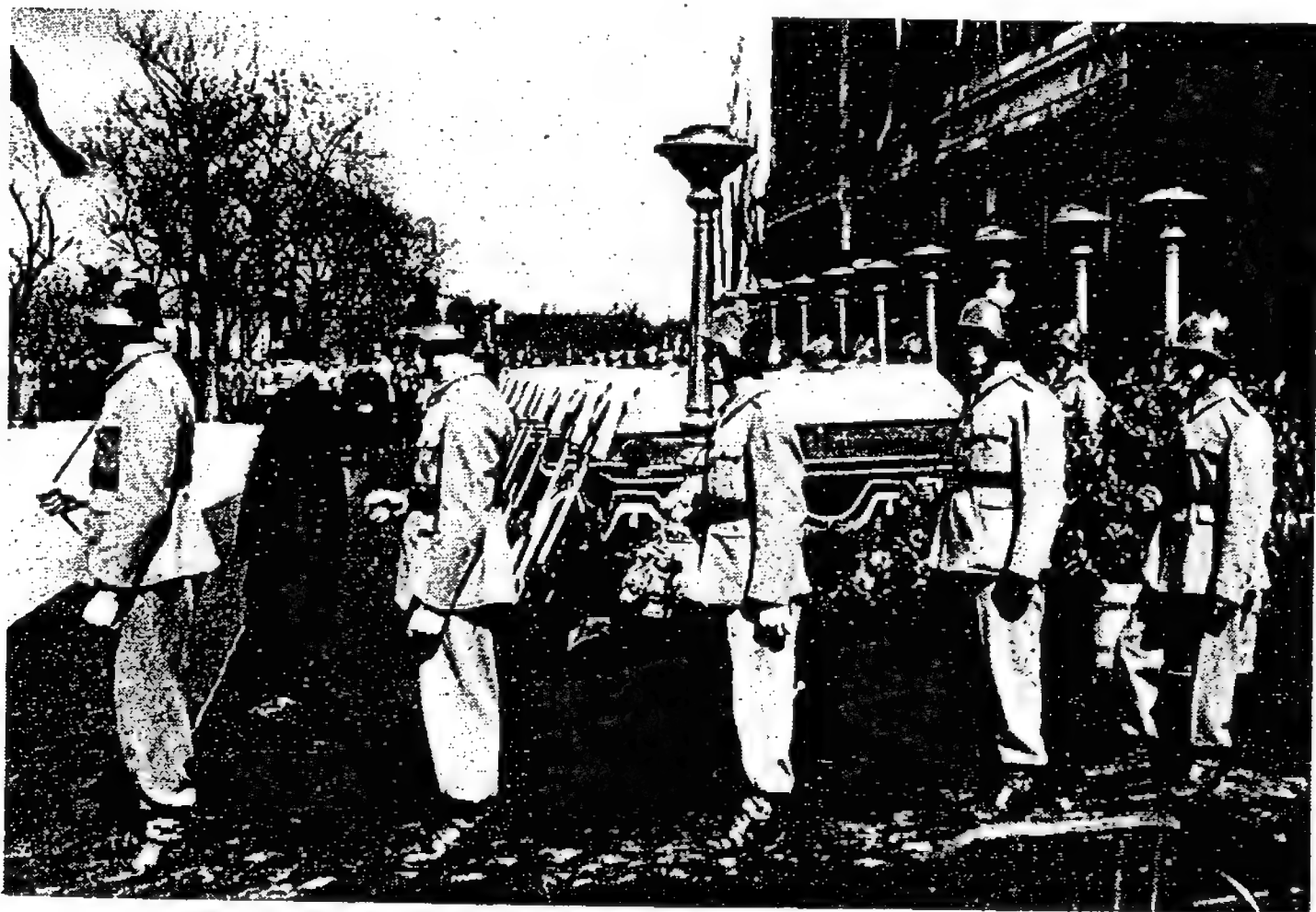
Zentai Vilmos politikai államtitkár az 1945. augusztus 28-i honvédsportnapon

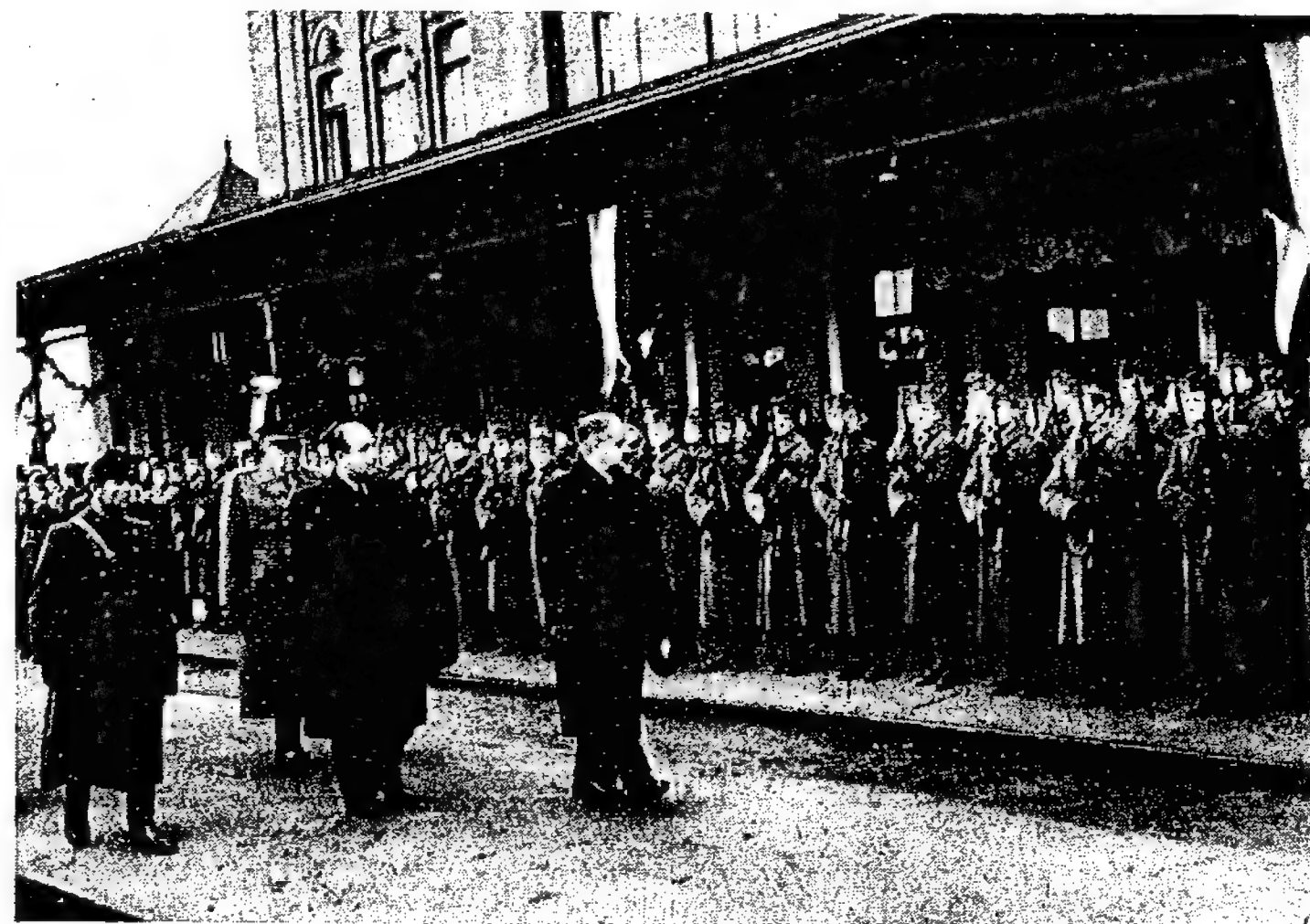
A mártírhaltalt halt Kiss János altábornagy temetési szertartásán
Tombor Jenő beszél 1945. október 30-án

Tildy Zoltán köztársasági elnök az angol katonai temetőben Solymáron 1946-ban

Hősi halált halt tüzserészek búcsúztatása 1946-ban az egykori Ludovika
Akadémia épülete előtt

Tildy Zoltán köztársasági elnök fogadása a pécsi pályaudvaron 1946 őszén

A háború utáni első újoncesküdtétel 1946 novemberében Pécsen

Dinnyés Lajos honvédelmi és Rajk László belügyminiszter egy 1947-es ünnepségen

Bartha Albert honvédelmi miniszter az 1946-os pécsi esküdtételen

Dinnyés Lajos az 1948-as honvédségi sportnapon. A kézfogók mögött balról jobbra Kuthy László altábornagy, Illy Gusztáv altábornagy és Király Béla ezredes

Dinnyés Lajos honvédelmi miniszter Budapesten
a Hősök terén tartott ünnepségen 1947-ben

Veres Péter honvédelmi miniszter a Honvéd Kossuth Akadémia előtt Kuthy
László altábornagy és Révay Kálmán ezredes jelentését fogadja 1947 őszén

Veres Péter és Rajk László a Parlament lépcsőin

Veres Péter honvédelmi miniszter (balról a negyedik)
és Pálffy György altábornagy egy baráti összejövetelen 1948-ban

Veres Péter honvédelmi miniszter szemléje egy vidéki alakulatnál 1948-ban

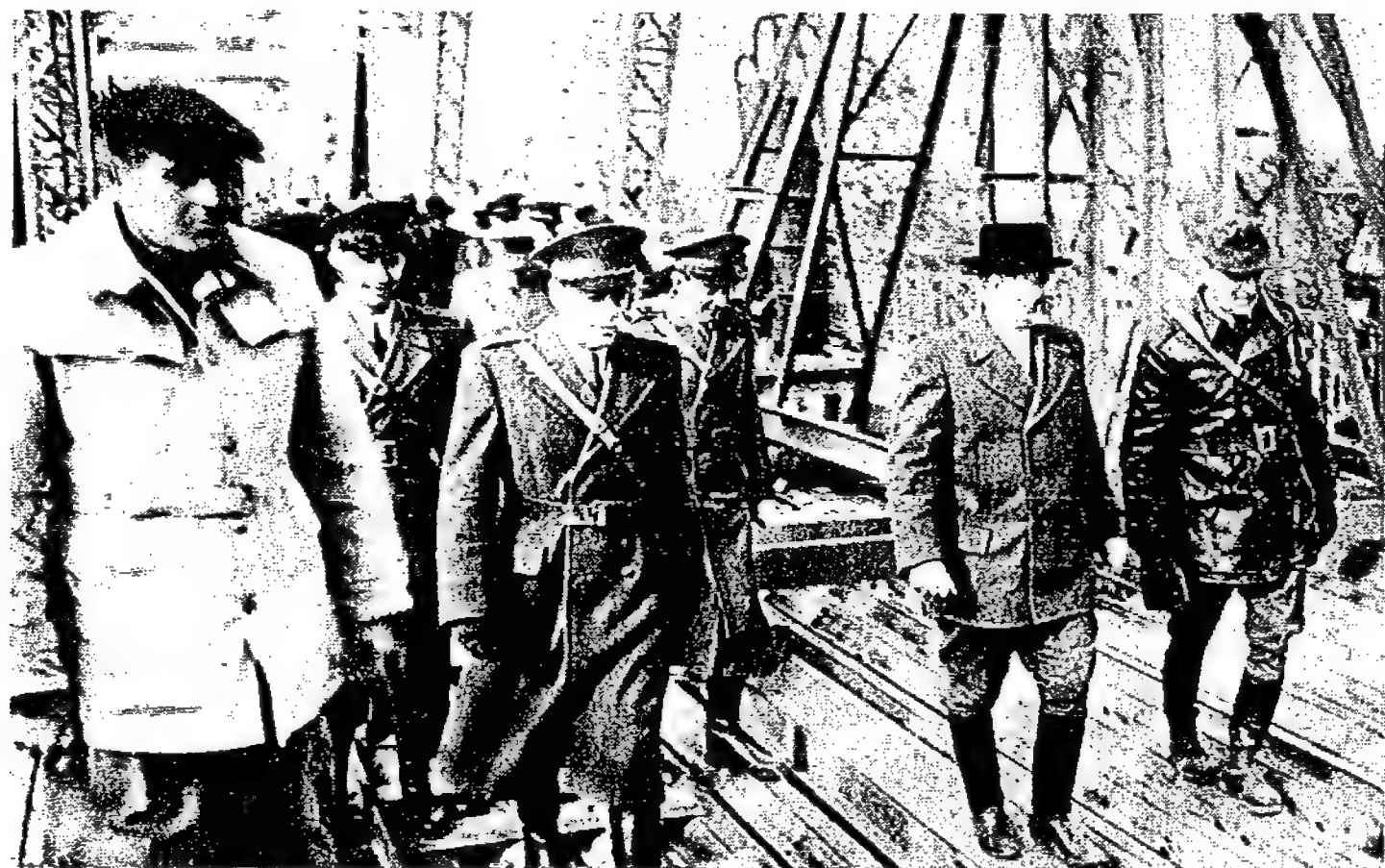

Veres Péter honvédelmi miniszter amerikai tiszttel beszélget
egy fogadáson 1948-ban

Díszszemle Budapesten az Andrássy úton 1948-ban

Veres Péter honvédelmi miniszter megtekinti a műszaki alakulatok
által újjáépített tisztaugi hidat 1948-ban

FARKAS MIHÁLY
(1904—1965)
Honvédelmi miniszter:
1948. szeptember 9-től 1953. július 4-ig

Abaújszántón született 1904. július 18-án. Eredeti neve Lőwy Herman, az illegalitásban a Wolf nevet használta. Szakképzett nyomdász. 1919-ben belépett a Kassai Szocialista Ifjómunkás Csoportba, 1921-ben a Csehszlovák Kommunista Pártba; és 1924-től pártmunkásként dolgozott. Hat és fél évi börtönre ítélik, amiből öt évet töltött le. 1930-ban Prágában dolgozott, majd Moszkvában a Kommunista Ifjúsági Internacionálé titkára lett. Részt vett a spanyol polgárháborúban. Innen tért a Szovjetunióba vissza. 1940-ben Csehszlovákia Kommunista Pártjából a Kommunisták Magyarországi Pártjába igazolják át, és a Kommunista Internacionáléban dolgozik.

1944-ben csatlakozott a magyar kommunista emigrációhoz, részt vett a moszkvai Kossuth Rádió munkájában és aktív szerepet vállalt a magyar hadifoglyok körében a fronton és a táborokban az antifasiszta felvilágosító munkában.

1944. október 26-án Moszkvából — Gerő Ernővel, Nagy Imrével és Révai Józseffel együtt — indult el a már felszabadult területre, és november 5-én Szegedre érkezett. Ezt követően bekapcsolódott az Ideiglenes Nemzetgyűlés Előkészítő Bizottságának munkájába, s ennek során Miskolc, Diósgyőr, Gyöngyös és Eger városokban részt vett a nemzetgyűlési képviselői választások lebonyolításában. 1944. december 21-től Orosháza kommunista képviselőjeként tagja lett az Ideiglenes Nemzetgyűlésnek. Az 1945. november 4-ei választások eredményeként Baranya és Tolna vármegyék nemzetgyűlési képviselőjének választották.

Miniszteri kinevezéséig — a belügyi politikai államtitkári tisztségétől eltekintve (1945. július 15. és 1945. november 23. között) — a párt vezető testületeiben töltött be fontos tisztségeket, 1945. május 21-től tagja lett a Magyar Kommunista Párt Központi Vezetőségének (1956. július 21-ig), a Politikai Bizottságnak (1955. április 14-ig), a Titkárságnak (1955. április 14-ig), 1946. október 31-től a párt főtitkárhelyettese. 1946-tól 1949. február 18-ig elnöke volt a Központi Vezetőség Katonai Bizottságának, amely a párt katonapolitikáját érvényesítette a honvédségen belül.

A köztársasági elnök 1948. szeptember 9-én nevezte ki a Dobi-kormányba honvédelmi miniszterré. Minden katonai előképzettség nélkül került miniszteri beosztásba. Párt döntés alapján és a nemzetközi helyzetre figyelemmel erőteljes és gyors hadseregszervezésbe és -építésbe kezdett. 1949. február 18-án megszüntette a nevelőtiszti intézményt, s helyette — szovjet példa nyomán — a *Honvéd Politikai Tiszti Intézményt* vezette be, amely a „társparancsnoki vezetés és felelősség” formája lett. 1949. április 22-én a köztársasági elnök vezérezzredessé nevezte ki. Tiszti iskolai jelentkezésre hívta a „magyar állampolgárságú munkás, dolgozó paraszt és értelmiségi ifjakat”. A Honvéd Kossuth Akadémia megszüntetésével kiépíteti a tisztképzés új intézeteit, a fegyvernemi tiszti iskolákat, beindítja az oktatást a Honvéd Akadémián.

Lehetővé tette 1948. november 1-jétől a pártoknak honvédségen belüli újbóli működését. Azonban csak a Magyar Dolgozók Pártja tudta visszaállítani szervezeteit, a Honvéd Kossuth-körök pedig hamarosan elsorvadtak. Ezzel kizárólagossá vált a hadseregben belül a kommunista párt irányító és ellenőrző szerepe.

A hadseregszervezésben is a szovjet elveket és módszereket juttatja érvényre, mind a csapatoknál, mind pedig a Honvédelmi Minisztériumban. (Ez utóbbinál elhagyva a törvényes működés egyik garanciáját jelentő jogi csoportfőnökséget.) A hadseregfejlesztés 1950-ben a nemzeti jövedelem kb. egyötödét vonta el az életszínvonal-növekedéstől. (A hadigazdálkodásra való áttérést az MDP II. kongresszusán bejelentett megnövelt tervszámok mutatták.)

A proletárdiktatúra hatalmi szervezetének koncentrálására a Minisztertanács rendeletével a Honvéd Határőrség 1950. január 1-jével kivált a hadsereg szervezetéből, és az Államvédelmi Hatóság alárendeltségébe került. A határőröket ezt követően a köznyelv „zöld ávosoknak” nevezte. A nemzeti múlttal való szakítást és a hadsereg népi jellegének formális kifejezését szolgálta az az intézkedés, amelynek következtében a Magyar Honvédség elnevezése 1951. szeptember 1-jén Magyar Néphadseregre változott. Közel negyven évig viselte ezt a nevet.

Egyik kezdeményezője és fő irányítója a törvénysértő pereknek, amelyek következtében kivégezték a honvédtábornokokat: Sólyom Lászlót, Révay Kálmánt, Belezna Istvánt, Pálffy Györgyöt, Illy Gusztávot, Pórfy Györgyöt. Tagja volt Rákosi és Gerő mellett az 1950. november 15-én létrehozott Honvédelmi Bizottságnak. Az ezt követő két évben ténylegesen ez a bizottság döntött — teljhatalommal és minden ellenőrzés nélkül — az ország sorsát érintő valamennyi politikai, gazdasági, katonai kérdésben.

A hadsereg létszáma 1952-ben meghaladta a 200 ezer főt, működésében teljes mértékben érvényesültek a szovjet kiképzési és vezetési elvek, módszerek, szabályzatok. A hadsereg személyi állománya külső megjelenésében is hasonló volt a Szovjet Hadsereg tagjaihoz (pl.: pilotka, gimnasztyorka, hosszú köpeny, legénységi vászonszárú csizma, tiszti rendfokozati jelzések stb.). 1951. november 1. napjától bevezette az „elvtárs” megszólítást, 1952. november 14-től — elsőként a magyar hadseregben — hadseregtábornok. 1953. január 20-án a „társparancsnoki rendszert” felváltotta az ún. „egyszemélyi parancsnoki vezetés és felelősség” intézménye. Az MDP Központi Vezetőségének 1953. június 27—28-ai határozata megállapította, hogy „vezérkedés és nagymértékű személyi kultusz folyt a hadseregben is...”, a feladatokra vonatkozóan pedig elrendelte, hogy „csökkenteni kell a hadsereg létszámát”.

1953. július 2-án a kormány lemondott, s az új kormányban már nem Farkas Mihály lett a honvédelmi miniszter. Átmeneti időszak

után Farkas Mihály újból tagja lett az MDP felső vezetésének. Mint KV-titkár a hadsereg felügyeletét is ellátta. Az MDP Központi Vezetősége 1956. július 18—21-ei ülésén hozott határozata — a törvénysértésekben játszott vezető szerepe miatt — a Központi Vezetőségől és a pártból is kizárta. A Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1956. augusztus 1-jén lefokozta honvéddé. 1956. október 13-án letartóztatták és őrizetbe vették. A Legfelsőbb Bíróság Katonai Kollégiuma 1957. március 23-án hat, majd törvényességi óvás folytán a Legfelsőbb Bíróság Népbírószági Tanácsa április 19-én tizen-négy évi börtönbüntetésre ítélte. 1960-ban feltételesen szabadult. Ezt követően kiadói lektorként dolgozott. 1965. december 5-én hunyt el Budapesten.

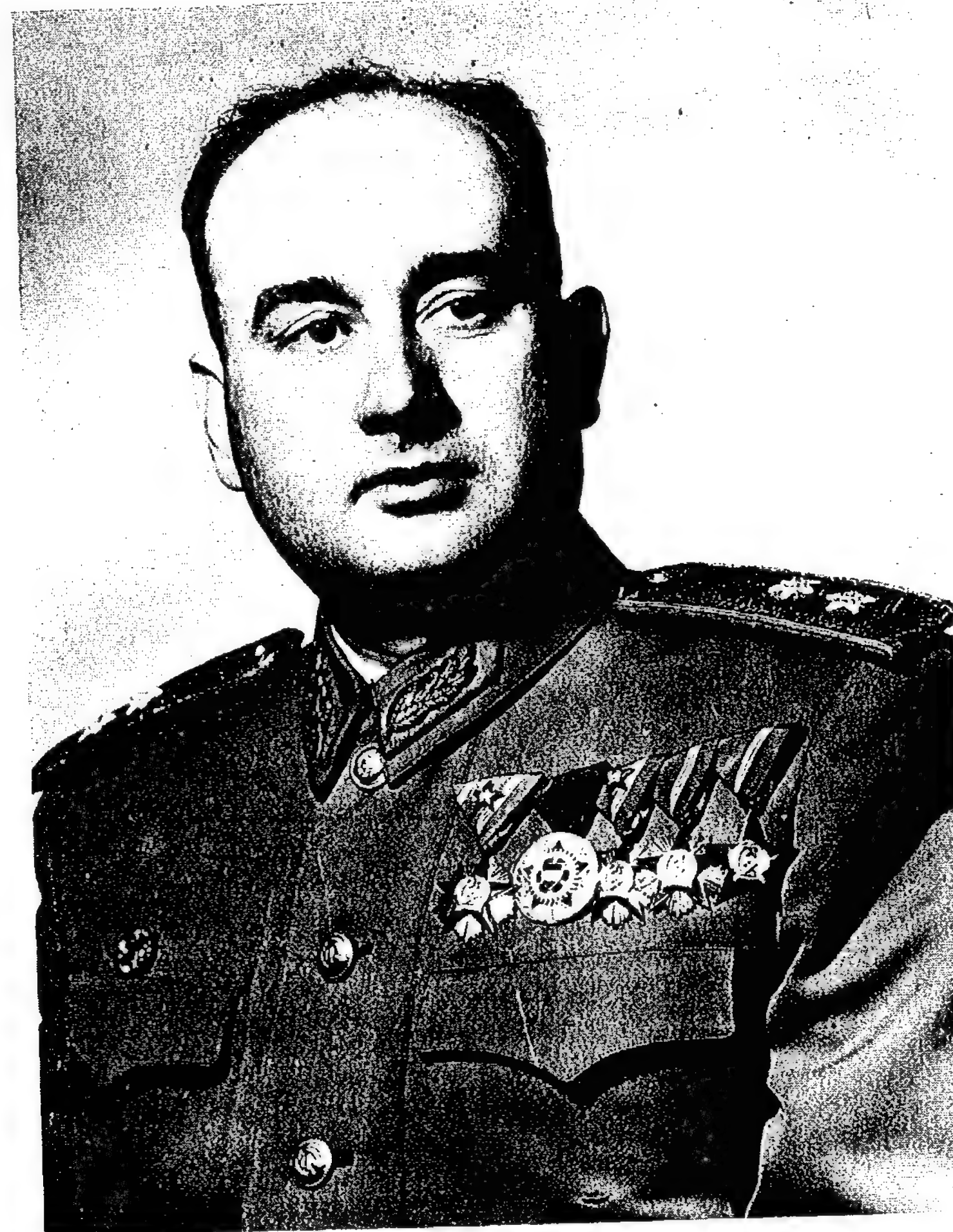
BATA ISTVÁN
(1910—1980)
Honvédelmi miniszter:
1953. július 4-től 1956. október 24-ig

Tura községben született 1910. március 5-én. Eredeti foglalkozása villamoskalauz. 1930-ban lett párttag, 1948—1949 között a BESZKÁRT üzemi párttitkára, majd 1945-től óbudai párttitkár. Munkáskáderként került a néphadsereg hivatásos állományába. 1949. június 1-jén ezredesi rendfokozattal, katonai előképzettség és megfelelő általános műveltség nélkül. 1950. október 7-ig az Országos Légvédelem parancsnoka, majd a Népköztársaság Elnöki Tanácsa kinevezte a Honvéd Vezérkar főnökévé, November 7-én altábornaggyá léptették elő. 1951. február 24-től a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének póttagja, majd 1953. június 28-tól tagja, egyben a Politikai Bizottság póttagja 1956. október 30-ig.

Az Országgyűlés 1953. július 4-én a Nagy Imre-kormány honvédelmi miniszterévé választja, de augusztus 11-ig megtartja vezérkari főnöki tisztét is. Minisztersége alatt a hadsereg létszáma kb. 50 ezer fővel csökkent, de korlátozták a hadiipari megrendeléseket is. Az állami költségvetésben ezek az intézkedések közel négymilliárd forint megtakarítást eredményeztek.

Bata István a *vezérezredesi* rendfokozatot 1954-ben kapta meg. Tagja volt annak a magyar kormányküldöttségnek, amelynek elnöke 1955. május 14-én Varsóban aláírta a Barátsági, Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződést. Az erről szóló okmányt az Országgyűlés 1955. évi III. törvényként hirdette ki. Bata István számára az 1956-os esztendő a teljes bukást jelentette. Már az események előtt — 1956 nyarán — tanúságot tett politikai, katonai vezetői alkalmatlanságáról. 1956. október 23-án tudomásul vette Tyihonov

altábornagy, szovjet főtanácsadó véleményét, hogy Budapesten szovjet csapatokat kell bevetni! Ugyanezen a napon lőszér nélkül rendelte Budapestre a piliscsabai gépesített lövészezredet. *1956. október 24-én, mint katonailag teljesen képzetlen vezető, felmentést kapott a miniszteri teendők ellátása alól.* 1956. október 28-án szovjet páncélgépkocsin elhagyta Budapestet, és a tököli szovjet repülőtér-ről — másokkal együtt — Moszkvába repült, ahonnan 1956. november 4-én tért vissza. Rendfokozatától 1959. február 13-án megfosztották. Visszatért régi munkahelyére, ahol mint baleset-elhárítási osztályvezető dolgozott. Budapesten halt meg 1980. augusztus 17-én.

JANZA KÁROLY
(1914—)

Honvédelmi miniszter:
1956. október 26-tól 1956. október 31-ig

1914. április 11-én született Újpesten, munkáscsaládban. Vas-
munkás. A munkásmozgalomba fiatalon kapcsolódott be, a Ganz
Hajógyár tanoncainak ifibizalmija volt. 1934-ben a rákospalotai
VASAS Szakszervezet vezető tagja. 1932-ben lett tagja a Kommu-
nista Pártnak.

A háború után, 1945-ben a Ganz Hajógyár üzemi bizottságának
elnöke, később a gyár első munkásigazgatója. Az 1949. májusi or-
szággyűlési választásokon Budapest XIII. kerülete országgyűlési
képviselőjévé választották. Üzemi bizottsági elnökként a magyar
újjáépítés terén kifejtett érdemes és eredményes munkássága elis-
meréseként a köztársasági elnök 1947. augusztus 2-án kitüntette a
Magyar Köztársasági Érdemérem arany fokozatával.

1949. július 1-jén munkáskáderként, ezredesi rendfokozattal lett a
néphadsereg hivatásos állományú tagja. A Honvédelmi Miniszté-
riumban, katonai szakképzettség nélkül, először hadtáp-törzsvezető
beosztást kapott. 1950. március 15-én vezérőrnagy, 1951. január 27-
től 1956. október 25-ig az MN Hadtápszolgálat főnöke, altábornagy
és miniszterhelyettes. 1950. június 1-jétől az MDP KV kooptált pót-
tagja, 1951. március 2-től választott póttag. 1953. augusztus 22-től
tagja lett a Honvédelmi Minisztérium Katonai Tanácsának.

*Nagy Imre második kormányában — az MDP Központi Vezetősé-
gének, valamint a Hazafias Népfront Országos Tanácsa Elnökségé-
nek javaslatára — a Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1956. október
26-án honvédelmi miniszterré választotta. Öt napig volt a tárca
vezetője. A közrend és a közbiztonság helyreállítása érdekében a
rádióban felolvasott parancsában elrendelte: „hogya a katonai egysé-*

gek szünet nélkül folytassák a fegyveres gócok felszámolását. A riadókézsültségben levő csapatok fokozzák éberségüket, készüljenek fel a harci feladatok végrehajtására.” Október 30-án pedig azt a hírt közli rádió útján az ország egész lakosságával, hogy: „Társadalmi és nemzeti megújulásunkat követelő forradalmunk eredményeként megállapodtam a szovjet fegyveres erők parancsnokságával csapataik Budapestről való kivonásáról.” A szovjet csapatok... kivonulásukat 31-én virradatig befejezik — mondja a miniszteri parancs. Ugyanezen a napon, 1956. október 30-án megalakult a Honvédelmi Minisztériumban a Magyar Néphadsereg Forradalmi Katonai Tanácsa. Elnöke: Kána Lőrinc vezérőrnagy lett. Janza Károly, mint miniszter intézkedett, hogy minden katonai szervezetnél alakuljon demokratikusan választott forradalmi katonai tanács. A katonai tanácsok legfelsőbb szerve a Magyar Köztársaság Forradalmi Honvédelmi Bizottmánya volt. A sajtóban és a rádióban számos katonai jellegű parancsa és közleménye is megjelent. *1956. november 2-án, a kormány átalakításakor kimaradt a Nagy Imre-kormányból.*

MALÉTER PÁL
(1917—1958)

Honvédelmi miniszter:

1956. október 31-től 1956. november 4-ig

Eperjesen született 1917. szeptember 4-én értelmiségi családban. Középiskolai tanulmányait követően, 1936 őszétől két tanéven át a prágai Károly Egyetem orvostanhallgatója. 1938 őszétől egyetemi tanulmányait Magyarországon, a Pázmány Péter Tudományegyetemen folytatta. 1939. szeptember 1-jétől egyéves önkéntes katonai szolgálatot teljesített, majd sikeres felvételi után felvették a Ludovika Akadémiára, ahol 1942. december 6-án hadnaggyá avatták. A 2. felderítőosztály tisztjeként a keleti frontra került, és ott 1944 májusában, a Kárpátok előterében szovjet hadifogságba esett.

1944. augusztus 1-jétől a szvjatosinói partizániskolán készült fel fegyveres bevetésre. A Partizán Mozgalom Ukrán Törzse 1944. szeptember 7-én egy 21 fős partizáncsoport parancsnokává nevezte ki. Csoportjával 1944. szeptember 17-én Észak-Erdélyben, Tasnád (Szilágy vármegye) környékén vetették be.

1945 elején a Honvédelmi Minisztérium katonai főnöke mellett segédtiszt. A miniszterelnök „partizánérdemei jutalmaként” február 15-én soron kívül főhadnaggyá léptette elő. Ezután a 6. honvéd őrzászlóalj parancsnoki feladataival bízták meg, s március 15-én már századosi rendfokozatot viselt. Ebben az időben lépett be a pártba.

1946 tavaszán az újonnan szervezett Határőrség állományába helyezték át, és a váci székhelyű 4. határvadász-zászlóalj parancsnokává nevezték ki. Őrnagy 1946. május 12-től. 1947-ben Tildy Zoltán köztársasági elnök testőrségének a parancsnoka lett. 1948-ban a Honvédelmi Minisztérium Honvéd Páncélos Csapatok Parancsnok-

ságának hadműveleti osztályvezetője, 1948. június 1-jétől soron kívüli előléptetéssel, alezredesi rendfokozatban. 1950. március 1-jétől ezredes. 1952. márciusában az MN Vezérkari Főnökség Szabályszerkesztő Csoportfőnökség vezetésére kapott kinevezést. 1954. július 26-tól parancsnoka a Központi Bányászcsoporthoz Parancsnokságnak is. Ez a szervezet 1956. június 1-jétől Katonai Műszaki Kisegítő Alakulatok Parancsnoksága néven működött tovább, alárendeltségében 15 bányász- és 9 építőzászlóaljjal, összesen 12 700 katonával.

1956. október 25-én Bata István honvédelmi minisztertől parancsot kapott, hogy a Killián laktanyát — ahol az egyik zászlóalja volt elhelyezve — tisztítsa meg az oda benyomult fegyveresektől. A feladatot sikeresen végrehajtotta, majd a „felkelőkkel” tárgyalásba bocsátkozott, s október 28-tól együttműködött az úgynevezett Corvin-közi forradalmárokkal. 1956. október 31-én tagja lett a 21 tagú Forradalmi Honvédelmi Bizottmánynak, s ezen a napon a Népköztársaság Elnöki Tanácsa a honvédelmi miniszter első helyettesévé nevezte ki.

1956. november 3-án a „nemzeti kormány kiegészítése és megerősítése érdekében” az Elnöki Tanács megválasztotta Nagy Imre koalíciós kormányába honvédelmi miniszterré, és előléptette vezérőrnaggyá. A kormány elnöke november 2-án kijelölte a szovjet csapatok Magyarországról történő kivonását előkészítő vegyes bizottságba. A bizottság tagjai: Erdei Ferenc volt miniszterelnök-helyettes, Maléter Pál vezérőrnagy, a honvédelmi miniszter első helyettese, Kovács István vezérőrnagy, vezérkari főnök és Szűcs Miklós ezredes, hadműveleti csoportfőnök. A szovjet kormánydelegáció tagjai: Malinyin, Mihail Szergejevics hadseregtábornok, a vezérkari főnök első helyettese, Scselbanyin Mihail Grigorjevics vezérőrnagy és Sztjepanov Fjodor Fjodorovics altábornagy. A két bizottság első ülését november 3-án délelőtt 11 órakor tartotta a Honvédelmi Minisztérium dísztermében. A tárgyalás Tökölön, a késő esti órákban a szovjet parancsnokságon folytatódott, ahol a magyar kormány meg-

bízottakat, Maléter tiltakozása ellenére Szerov Ivan Alekszandrovics altábornagy, a szovjet Állambiztonsági Bizottság (KGB) főnöke a nemzetközi jog szabályainak durva semmibe vételével letartóztatta.

Az 1956-os októberi forradalom Szovjet Hadsereg által történt fegyveres leverését követően a megszilárduló hatalom a kül- és belpolitikai erők nyomására büntetőeljárást indított Maléter Pál ellen is! A Magyar Népköztársaság legfőbb ügyésze 1957. február 28-án a Legfelsőbb Bíróságon vádat emelt ellene népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetése, zendülés és hűtlenség bűntettének elkövetése miatt. Katonai bíróság helyett — ma még ismeretlen megfontolásokból — a Legfelsőbb Bíróság Népbíróügyi Tanácsa vonta büntetőjogi felelősségre V. rendű vádlottként. A bíróság 1958. június 15-én titkos tárgyaláson hozott jogerős ítéletében Maléter Pált halálra ítélte. Az ítéletet másnap, június 16-án végrehajtották.

A Történelmi Igazságtétel Bizottság kezdeményezésére felülvizsgálták Nagy Imre és társai — köztük Maléter Pál ügyét. A Legfelsőbb Bíróság héttagú Elnökségi Tanácsa 1989. július 6-án nyilvános tárgyaláson hatályon kívül helyezte a törvénysértő és megalapozatlan ítéleti rendelkezéseket, és Maléter Pált a vádak alól felmentette. A Hősök terén 1989. június 16-án tartott gyászszerartás után a Rákosskeresztúri új köztemető 301-es parcellájában helyezték — Nagy Imre, Gimes Miklós, Losonczy Géza és dr. Szilágyi József mártírtársaival együtt — örök nyugalomra. Sírhelyét ma kopjafa jelöli.

A köztársaság ideiglenes elnöke az Országház kupolatermében 1990. július 5-én rendezett ünnepségen a Magyar Honvédség hősi halottjává nyilvánította, és posztumusz vezérezredessé kinevezte.

A díszemelőnyen álló vezetők az 1949-es katonai parádén

Szakasits Árpád köztársasági elnök Sólyom Lászlóval fog kezét a díszszemlét követő fogadáson

Rákosi Mátyás főtitkár és Farkas Mihály honvédelmi miniszter tábornokok körében a díszszemlét követő fogadáson

Törzs- és főtisztek avatása a Honvéd Kossuth Akadémián 1949 augusztusában

Farkas Mihály honvédelmi miniszter, (mellette Szviridov szovjet altábornagy, mögötte Grosits Gyula a Honvéd kapusa) egy sztahanovista bányással beszélget

Nógrádi Sándor és Sólyom László altábornagyok látogatása a Hadtörténeti Intézetben

Görgényi Dániel vezérőrnagy a Honvéd Akadémia hallgatói között 1951-ben

Farkas Mihály honvédelmi miniszter, Rákosi Mátyás főtitkár és Nógrádi Sándor altábornagy egy gyakorlaton 1951 júliusában

Bata István honvédelmi miniszter Szalvay Mihály vezérőrnaggyal
beszélget 1953-ban

Bata István honvédelmi miniszter katonák között 1954-ben

DR. MÜNNICH FERENC
(1886—1967)
Honvédelmi miniszter:
1956. november 4-től 1957. március 1-ig

Seregélyesen született 1886. november 16-án értelmiségi családban. Gimnáziumi tanulmányainak befejezése után az eperjesi evangélikus jogakadémia hallgatója volt, a jogi doktori diplomát azonban a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen szerezte. Ezt követően rövid ideig állami tisztviselőként dolgozott. 1910-ben bevonult katonának, és tartalékos tiszti iskolát végzett. Az első világháború kitörésekor a 85. gyalogezred tartalékos hadnagyaként az orosz fronton szolgált, 1915 novemberében, Tarnopol közelében hadifogságba esett. A tomszki táborban 1917 májusában belépett az Oroszországi Kommunista (bolsevik) Pártba. 1918 nyarán és őszén a III. hadsereg internacionalista zászlóaljának, majd ezredének parancsnokaként harcolt.

1918 novemberében hazatért, s egyik megalapítója a Kommunisták Magyarországi Pártjának. A Tanácsköztársaság kikiáltása után a Hadügyi Népbiztosság szervezési osztályának vezetője, majd a Vörös Őrség, később a Vörös Hadsereg 6. hadosztályának politikai biztosa, júliusban pedig az egész magyar Vörös Hadsereg politikai biztosa lett.

A Magyar Tanácsköztársaság bukása után emigrált, s részt vett Ausztriában, Csehszlovákiában és Németországban a kommunista mozgalom munkájában. 1922-ben Németországból kiutasították, a Szovjetunióba távozott, ahol az ásványolaj-ipari ellenőrző bizottság vezetője volt. 1936 őszén a Szovjetunióból Spanyolországba megy, ahol Flatter Ottó néven őrnagyként a 12. nemzetközi brigád törzsének tisztje, később hadtápfőnöke, majd a 15. spanyol hadosztály

vezérkari főnöke, azután pedig a 11. nemzetközi brigád parancsnoka. 1939. február 9-én a francia hatóságok internálták. Innen a szovjet kormány menti ki. 1940 végén ismét Moszkvába ment. 1942-től, mint a Szovjet Hadsereg tisztje, részt vett a sztálingrádi harcokban. Ezt követően a moszkvai Kossuth Rádió magyar szerkesztőségének vezetője.

1945-ben hazatért Magyarországra, s bekapcsolódott a közéletbe. A miniszterelnök 1945. december 8-án kinevezte Pécs törvényhatósági jogú város főispánjává, és közellátási kormánybiztossá. Ezt a közigazgatási tisztséget 1946. május 18-ig látta el. A megyei közigazgatásban végzett munkáját a köztársasági elnök 1946. május 25-én a Magyar Szabadság Érdemrend ezüst fokozata kitüntetéssel ismerte el. A köztársaság elnöke május 16-án az államrendőrség állományában rendőraltábornaggyá nevezte ki, ezt követően 1946. május 18-tól 1949. szeptember 5-ig Budapest rendőrfőkapitánya. Sokat tett a rendőrség szervezetének fejlesztéséért, s Budapest közbiztonságának megszilárdításáért. 1949. szeptember 5-től 1956. október 25-ig több népi demokratikus államban követ, illetve nagykövet. Több idegen nyelven beszélt.

1956-ban Nagy Imre (nemzeti) kormányában október 26-tól — az Elnöki Tanács által megválasztott — belügyminiszter. Ebben a tisztségében — a kormányfő október 28-ai rádiónyilatkozata alapján — október 29-én kijelentette: megkezdődött az új, demokratikus rendőrség megszervezése, és megszűnt az Államvédelmi Hatóság, mert „ilyen szervezetre a demokratizálódó közéletünkben nem lesz szükség”. Szerephez jutott a pártéletben is, október 24-én a Magyar Dolgozók Pártja Központi Vezetőségének tagjává választották. Ugyancsak tagja volt az — rendkívüli helyzetre tekintettel létrehozott — október 28-tól november 4-ig működő hattagú MDP Elnökségnek is.

Nagy Imre miniszterelnök november 3-án átalakított kormányában már nem kap megbízást, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa e napon miniszteri tisztségéből felmentette. A valóságban azonban

november 1-jén Kádár Jánossal a szovjet nagykövetségre távozott, onnan Ungvár (más források szerint: Munkács) érintésével Moszkvába mentek, és a következő napokban a szovjet vezetőkkel tárgyaltak új kormány alakításáról.

November 4-én hajnali öt óra öt perckor Münnich Ferenc „nyílt levelet” olvasott fel a szolnoki rádióban a „magyar néphez”, melyben bejelentette, hogy Apró Antal, Kádár János és Kossa István minisztertársaival november 1-jén kiléptek Nagy Imre kormányából és kezdeményezték a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány megalakítását. Ezt követően Kádár János bejelentette a kormány megalakulását, amelyben dr. Münnich Ferenc a miniszterelnök-helyettes, egyben a fegyveres erők és közbiztonsági ügyek minisztere lett. Münnich már ezen a napon elrendeli, hogy a „néphadsereg egységei ne tüzeljenek a szovjet egységekre, továbbá azt, hogy küldjenek parlamentereket az odaérkező csapatok elé”. A fegyveres erők főparancsnokaként november 7-én kiadott utasításban nem engedélyezte a „rendkívüli állapot ideje alatt kialakult katonai forradalmi tanácsok és bizottmányok működését”.

A kormány november 7-én délután 2 órakor letette az alkotmányos esküt az Elnöki Tanács elnöke és az Országgyűlés elnöke előtt. Magyarország új kormánya ezzel megkezdte az állami élet helyreállítását és a termelőmunka megindítását. 1957. november 22-ét követően a kormány megbízásából eredménytelenül tárgyalt — a jugoszláv nagykövetségről szovjet biztonsági szervek által jogellenesen a mátyásföldi, az akkorra már kiürített II. Rákóczi Ferenc katonai középiskolában berendezkedő szovjet katonai parancsnokságra szállított, és ott fogva tartott — Nagy Imre kormányának egyes volt tagjaival és más politikusokkal.

Miniszterségének ideje alatt, az állam- és közbiztonság mielőbbi helyreállítása érdekében, a december 8-ai kormánydöntésnek megfelelően, a Honvédelmi Minisztériumot átmenetileg korlátozott feladat- és hatáskörrel Hadseregparancsnokság helyettesítette. Vezetője Uszta Gyula vezérőrnagy, akit munkájában öt fős (Ilku Pál,

Ugrai Ferenc, Gyurkó Lajos, Borbás Máté, Pesti Endre és Csémi Károly) Néphadseregi Katonatanács támogatott. A katonai vezetés egyik legfontosabb feladatának ebben az időszakban a közrend és a közbiztonság helyreállítását tekintette. Ezt a feladatot ténylegesen a Magyar Forradalmi Honvéd Karhatalom Budapesten, a megyékben és a járásokban szervezett karhatalmi egységei (ezred, zászlóalj és század) látták el. Legmagasabb irányító szervük — a fegyveres erők minisztere rendelkezésének megfelelően — az Országos Karhatalmi Operatív Bizottság volt. A honvéd karhatalmi egységek működésüket 1957. május hónapban szüntették be. A néphadsereg tisztikárának felülvizsgálatát szolgálta a „Tiszti Nyilatkozat”. Ez tanúsította a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány iránti feltétlen elkötelezettséget és engedelmességet. A katonai vezetés másik feladata a megfelelő politikai és katonai felső vezetés hiányában, és a szovjet fegyveres beavatkozás következtében „szétesett” néphadsereg újjászervezésének megindítása volt.

Vezetésével 1957. január 20-án katonai küldöttség utazott Moszkvába. A tanácskozásokon a Magyar Néphadsereg helyzetéről, a szovjet csapatok magyarországi tartózkodásának elvi alapjairól, és a soron következő fő feladatokról volt szó.

1957. február 28-tól a kormány első elnökhelyettese lett, március 1-jéig megtartva a „fegyveres erők minisztere” tisztséget is. Ezt követően 1961. szeptember 13-ig a Minisztertanács elnöke, majd államminiszter 1961—1965 között. 1956. november 4-től 1957. június 20-ig tagja az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottságának, majd a Központi Bizottságnak haláláig, és a Politikai Bizottságnak 1956-tól 1966. november 28-ig. Budapesten halt meg 1967. november 29-én.

RÉVÉSZ GÉZA
(1902—1977)

Honvédelmi miniszter:
1957. március 1-től 1960. május 17-ig

1902. augusztus 31-én született Sátoraljaújhelyen. Édesapja borbély volt. 1915-ben Budapesten ezüstműves szakmát tanult. A VII. kerületi ifjómunkás szervezet egyik vezetőjeként dolgozott, majd 1919-ben belépett a Vörös Hadseregbe. Előbb a déli határra, majd onnan a cseh harctérre került. A Tanácsköztársaság megdöntése után Ausztriába, majd Csehszlovákiába emigrált. Bécsi tartózkodása alatt megtanult németül.

Hazatérése után a Kommunista Ifjómunkások Magyarországi Szövetségében végzett szervezőmunkát. 1922-ben letartóztatták, és 1923. május 12-én, mint VI. rendű vádlottat, tízévi fegyházbüntetésre ítélték. A Gyűjtőfogházban megtanult franciául is.

A szovjet kormánnyal történt megállapodások alapján 1924. novemberében hadifogoly magyar tisztekért kicserélik. Két és fél hónapi szanatóriumi gyógykezelés alatt megtanult oroszul. Pártosztöndíjasként 1932-ben mérnöki diplomát szerzett, majd 1934-ben hadmérnöki képesítést. A Honvédelmi Népbiztosság Páncélos Parancsnokságán szolgált I. osztályú mérnökparancsnokként. 1940-ben a moszkvai központi harckocsibázis parancsnokhelyettese és főmérnöke. 1943-ban a cseljabinszki 58. sz. hadifogolytábor parancsnokhelyettese, ahol politikai felvilágosító munkát végzett a magyar hadifoglyok között. 1944 nyarától a Kommunisták Magyarországi Pártja moszkvai bizottságának káderállományába került. 1944. szeptemberében a Kijev melletti szvjatosinói partizániskola magyar részlegének parancsnoka lett.

1945. február végén szovjet alezredesként tért haza Debrecenbe.

A Magyar Kommunista Párt (MKP) Országos Központjában a káderosztály helyettes vezetője volt, s a párt katonapolitikáját érvényesítette a fegyveres szervek (Magyar Államrendőrség Államvédelmi Osztálya, a Magyar Államrendőrség és a honvédség) működésében. Tagja volt 1946-tól az MKP Központi Vezetősége Katonai Bizottságának, s vezetője a bizottság végrehajtó szerveként működő Karhatalmi Osztálynak, amely 1948. január 26-tól Katonai Osztály néven működött. Igen értékes munkát végzett a 6. és az 1. hadosztályok szervezésében és hadműveleti területre szállításában. Az osztály vezetésétől 1948. júniusában vált meg.

A köztársasági elnök 1948. október 16-ával a honvédség nem tényleges állományában altábornaggyá léptette elő (addig tartalékos vezérőrnagy volt), majd október 18-án hivatásos állományba vette. Ezzel egy időben kinevezést kapott a HM Katonapolitikai Csoportfőnökség vezetésére, a hírszerző és elhárítási feladatok irányítására. Ebben az évben a köztársasági elnök a demokratikus honvédség újjászervezése terén kifejtett érdemes és eredményes munkássága elismeréséül a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztí keresztyével tüntette ki.

1953-ban megvált a csoportfőnökségtől, majd kinevezték HM fegyverzeti és technikai főfelügyelővé. 1955. január 7-én az Országos Tervhivatal (katonai) elnökhelyettese lett. Az általa felügyelt főosztály a népgazdasági tervezés eszközeivel és módszereivel elégitette ki a fegyveres szervek működési és fenntartási szükségleteit, valamint gondoskodott az ország védelmi képességének anyagi, technikai eszközök útján történő fenntartásáról. Ezt a beosztást 1957. február 28-ig látta el.

Az 1957. február 28-án átalakított kormányban március 1-jétől mint kormánytag kap megbízást a „honvédelmi ügyek” vezetésére. Ennek alapján miniszteri parancsban közli a néphadsereg teljes személyi állományával, hogy a Honvédelmi Minisztérium vezetését 1957. március 1-jével átvette. A Honvédelmi Minisztériumot azonban ténylegesen továbbra is Uszta Gyula vezérőrnagy vezette,

megtartva a miniszter első helyettese kinevezést. 1957. május 9-én az Országgyűlés honvédelmi miniszterré választotta. Ezzel visszaállt az a korábbi alkotmányos helyzet, hogy külön miniszter vezeti a honvédelmi és a belügyi tárcát. Budapesten, 1957. május 27-én a kormány megbízásából egyezményt írt alá a szovjet kormány képviselőjével, Georgij Konsztantyinovics Zsukov marsallal. Az egyezmény rendezte az osztrák államszerződés aláírása napjától 1955. május 15-től szabályozatlanul maradt szovjet csapatok jogi helyzetét a Magyar Népköztársaság területén. Az egyezményt az 1957. évi 54. törvényerejű rendelettel hirdették ki.

Az Elnöki Tanács 1958. március 21-én vezérezredessé léptette elő. Minisztersége alatt befejeződött a néphadsereg újjászervezése, fejlődött az irányítás és vezetés színvonala. Figyelemmel kísérte a néphadsereg technikai fejlődését, és kezdeményezte a korszerű haditechnikai eszközök rendszerbe állítását. Miniszterségének ideje alatt kezdődtek meg a korszerű honvédelem jogi szabályozásának munkálatai, s ez idő alatt lépett hatályba a néphadsereg hivatásos állományának szolgálati viszonyát első ízben átfogóan rendező elnöki tanácsi határozat. Mindezek már a konszolidált állapotokat mutatták.

Az Elnöki Tanács, egészségi állapotára tekintettel, saját kérésére, 1960. május 17-én felmentette beosztásából, és kinevezte moszkvai nagykövetté. Jelentős politikai, közéleti szerepet is vállalt. 1957. június 29-től haláláig tagja a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Vezetőségének; Bács-Kiskun megye országgyűlési képviselője (1958—1967). Budapesten hunyt el 1977. január 22-én.

Kádár János első titkár és Révész Géza honvédelmi miniszter
az 1959-es díszszemlén

Révész Géza honvédelmi miniszter Mao Ce-tungnál 1959-ben Kínában

CZINEGE LAJOS
(1924—)
Honvédelmi miniszter:
1960. május 17-től 1984. december 6-ig

Karcagon született 1924. március 24-én paraszt családban. Mezőgazdasági munkás, majd kovács szakmát tanult. 1945-ben belépett a Magyar Kommunista Pártba. 1945-1947 között Karcagon az ifjúsági mozgalomban dolgozott, 1947-től a városi pártbizottság titkára. 1951-től katonai szolgálatot teljesít, s a Honvédelmi Minisztériumban a tüzércsapatok parancsnokának politikai helyettese alezredesi rendfokozatban, közben elvégzi a Sztálin Katonai Politikai Akadémiát. 1954-ben tartalékállományba helyezték. Továbbra is politikai pályán dolgozott.

1954—1957 között az MDP KV, majd az MSZMP KB adminisztratív osztály vezetője. Tagja volt 1956. október 24-től az MDP Katonai Bizottságának. 1957-től 1960. május 17-ig az MSZMP Szolnok Megyei Pártbizottságának első titkára volt.

Az MSZMP Pol. Biz. 1960. április 5-i javaslatának megfelelően, 1960. május 17-én az Elnöki Tanács előléptette altábornaggyá, és megválasztotta honvédelmi miniszterré. Közel negyedszázadig töltötte be ezt a tisztséget, leghosszabb ideig a magyar honvédelmi miniszterek között. Tagja volt a Münnich-, a második Kádár-, a Kállai-, a Fock- és a Lázár-kormányoknak.

Az MSZMP VII. kongresszusának határozata (1959. november 30. — december 5.) alapján bontakozott ki miniszterségének kezdő éveiben a néphadsereg minden fontosabb területére kiterjedő fejlődés. Korszerűsödött a vezetés és irányítás színvonala, a néphadsereg szervezeti rendszere, modern haditechnikai eszközök kerültek a csapatok szervezetébe. A Magyar Néphadsereg kiképzési színvona-

la a szövetséges hadseregekkel végrehajtott gyakorlatok következtében elérte a modern hadseregekkel szemben támasztott követelményeket. A korábbi években megkezdett jogalkotó munka eredményeként 1960. december 18-án hatályba lépett a honvédelem átfogó és modern törvényi szabálya, az 1960. évi IV. törvény, felretéve ezzel még a Horthy-korszakból megmaradt honvédelmi törvényt. Vezérezredessé 1962. április 1. napján lépett elő.

1968-ban — politikai döntésnek megfelelően — a néphadsereg egyik megerősített lövészadosztálya részt vett a Varsói Szerződés más tagállamainak csapataival együtt Csehszlovákiában a forradalom leverésében. A megszálló magyar magasabbegység a szovjet Déli Hadseregcsoport alárendeltségébe tartozott, és 1968. augusztus 21-től október 31-ig tartózkodott Csehszlovákiában. Az Országgyűlés 1989. szeptember 28-án nyilatkozatban ítélte el az 1968-as csehszlovákiai intervencióban való magyar katonai részvételt. Rendszeresen részt vett az 1969. március 17-én létrehozott Varsói Szerződés tagállamai Honvédelmi Miniszteri Bizottságának ülésein. Hadsereg tábornoki kinevezését (másodikként a Magyar Néphadsereg tagjaként) 1978. november 3-án kapta meg.

A párt vezető testületeiben is jelentős tisztségeket töltött be. 1959. december 5-től MSZMP KB-tag, 1962. november 25-től 1970. november 23-ig a Politikai Bizottság póttagja is.

A Varsói Szerződés egyetlen olyan honvédelmi minisztere volt, akit nem választottak meg a Politikai Bizottság rendes tagjává. Országgyűlési képviselő 1958—1967 között. A Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége 1984-ben Lenin-renddel tüntette ki.

1984. december 6-án miniszteri tisztségéből felmentették, ugyanakkor a Minisztertanács elnökhelyettese lett, 1987. június 25-ig. Személyével kapcsolatos támadások miatt hadsereg tábornoki rendfokozatáról — az ideiglenes köztársasági elnökhöz 1989. november 18-án küldött levelében, felelősséget vállalva az elkövetett hibáiért — lemondott. Lemondását a Magyar Köztársaság ideiglenes elnöke 2/1989. (XI. 26.) számú határozatával elfogadta.

OLÁH ISTVÁN
(1926—1985)

Honvédelmi miniszter:
1984. december 6-tól 1985. december 15-ig

Nádudvaron született 1926. december 16-án, falusi munkás családban. Tanítóképzői tanulmányait megszakítva, 1945. március 15-én önként jelentkezett az új magyar hadseregbe. 1945-től párttag. A 16. gyalogezred katonájaként, 1945. április 13-án indult Debrecenből ezredével az ausztriai hadműveleti területre, 1945 nyarán Balatonalmádiban nevelőképző-tanfolyam hallgatója, majd századnevelő beosztást kapott. A hadseregből 1945 telén tizedesi rendfokozattal szerelt le. Ezután a Debreceni Református Kollégium Tanítóképző Intézetében folytatta tanulmányait, s 1947-ben tanítói oklevelet szerzett. Ezt követően a Magyar Demokratikus Ifjúsági Szövetségben titkár, majd pártmunkás.

1947-ben újból önként jelentkezett a hadseregbe. A Honvéd Kosuth Akadémiát 1949-ben, a magasabb katonai ismereteket adó Honvéd Akadémiát 1952-ben végezte el. A vezérkari képesítést 1964-ben a Szovjetunióban a Vorosilov Akadémián szerezte meg. Különböző csapatparancsnoki beosztásokban teljesített katonai szolgálatot. 1954—1957 között a II. Rákóczi Ferenc Katonai Középiskola parancsnoka volt. A csapatszolgálati, valamint a tanintézeti tapasztalatai alapján 1966. szeptember 8-tól a Magyar Néphadsereg kiképzési főcsoportfőnöke, miniszterhelyettes 1973. január 19-ig, majd a Magyar Néphadsereg vezérkari főnöke 1973. január 19.—1984. december 6. között.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa 1984. december 6-án a Lázár-kormányban honvédelmi miniszterré választotta. A katonai felső vezetésben betöltött tisztségei alatt számos jelentős javaslatot tett a

néphadsereg kiképzési, szervezési, had-kiegészítési színvonalának növelésére, korszerűsítésére. Tagja volt annak a párt- és kormányküldöttségnek, amely megállapodott Varsóban, 1985. április 26-án, a Barátsági Együttműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés hatályának újabb húsz évre történő meghosszabbításában. Elismert katonai vezető volt, 1959-ben ezredes, 1966-ban vezérőrnagy, 1973-ban altábornagy, 1980-ban vezérezredes, majd 1985. szeptember 27-én, sorrendben harmadikként a néphadsereg történetében, hadseregtábornokká lépteti elő az Elnöki Tanács. Tevékenyen vett részt a politikai és a társadalmi életben is. Az MSZMP Néphadseregi Bizottságának 1970-től, az MSZMP Központi Bizottságának 1975. március 22-től haláláig tagja volt. A Magyar Ellenállók, Antifasiszták Szövetségének alelnöke 1982-től. 1985. december 15-én betegség következtében hunyt el Budapesten. Jelentős katonai érdemei elismeréseként róla neveztek el Debrecenben egy katonai kiképzési központot.

KÁRPÁTI FERENC
(1926—)

Honvédelmi miniszter:
1985. december 30-tól 1990. május 23-áig

Ötgyermekes munkáscsaládban, 1926. október 16-án született Putnokon.

1949. februárban — 3 hónapos tanfolyam után — lett hivatásos tiszthadnagy rendfokozatban. A Honvéd Kossuth Akadémián, majd a pécsi Honvéd Dózsa Gyalogsági Tiszti Iskolán teljesített szolgálatot. 1951—53-ban a Katonapolitikai Akadémia tüzérszakán tanult, melyet kiváló eredménnyel végzett el, és soron kívül előléptették őrnagyi rendfokozatba. 1953—55-ös években az ágyús dandárnál teljesített szolgálatot, mint a parancsnok politikai helyettese.

1955-ben Moszkvában a Lenin Katonapolitikai Akadémián aspiránsi tanulmányokat kezdett el, de azt a magyarországi forradalom és szabadságharc hírére abbahagyta, s október végén hazatért.

1956 decemberétől a Honvédelmi Minisztériumban teljesített szolgálatot, majd 1957 márciusától a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián tánszékvezető beosztást töltött be.

1958—1970 között a Magyar Szocialista Munkáspárt Néphadsereg Bizottságának első titkára. A Magyar Néphadsereg politikai főcsoportfőnöki beosztását 1970. december 19. és 1985. december 30. között töltötte be, amikor egyúttal honvédelmi miniszterhelyettes is volt. Ezen idő alatt 1967-ben vezérőrnagy, majd 1979-ben altábornagy lett.

1970-től 1990-ig országgyűlési képviselő volt, először a szobi, majd a ceglédi választókerületben.

Az Elnöki Tanács 1985. december 30-ával választotta honvédelmi miniszterré, s egyben kinevezte vezérezredessé.

Miniszterségének ideje alatt a hadügy területén következetesen képviselte és valósította meg a hazánkban az 1980-as évek második felében megindult reformokat.

A védelmi felfogásnak megfelelően módosult a katonai doktrína, s kezdetét vette egy jelentős — mintegy 35%-os — haderőcsökkenés, döntően a támadásra alkalmas eszközök vonatkozásában. A szovjet csapatok Magyarország területéről való végleges kivonását is figyelembe véve alakították ki az egységek és magasabbegységek területi elhelyezését.

Az új katonapolitikai felfogásnak megfelelően változott a katonai diplomácia is. Miniszterként számos NATO-ország katonai vezetésével közvetlen kapcsolatot teremtett, és magas szintű látogatást hozott létre.

A Honvédelmi Törvény módosításával Magyarországon lehetővé vált a lelkiismereti okok alapján a fegyver nélküli és a polgári szolgálat teljesítése. A törvényeknek megfelelően végbement a hadsereg depolitizálása. Ennek keretében a katonai alakulatoknál megszűntek az MSZMP szervezetei, a politikai tiszti intézmény pedig átmenetileg nevelő és szociális tiszti intézménnyé alakult át. A nemzeti jelleg kifejezésére a hadsereg az 1848—49-es forradalom és szabadságharc hős seregének emlékére 1990. március 15-étől ismét Magyar Honvédség elnevezést viseli (1990: XVI. tv.). Előterjesztés készült a fegyveres katonai szolgálat 18 hónapról 12 hónapra csökkentésére.

A társadalomban végbement jelentős változásoknak megfelelően, a meginduló újjabb haderőreform keretében, 1989 decemberében — kifejezetten katonai feladatok irányítására — létrehozták a Magyar Honvédség Parancsnokságát. A Honvédelmi Minisztérium feladata a kormányzati, államigazgatási és a parlamenti feladatok teljesítése, valamint a nemzetközi kapcsolatok irányítása. Ezek következtében Kárpáti Ferencet, kérésére, az ideiglenes köztársasági elnök 1989. december 15-ével „katonai tartalékállományba” helyezte, így polgári miniszterként vezette a honvédelmi tárcát. Ő lett a negyedik

„civil” honvédelmi miniszter az elmúlt 45 év alatt. 1990. május 2-ától, a Németh-kormány lemondásától ügyvezető miniszterként vezette a minisztériumot.

Kárpáti Ferenc miniszteri tevékenységéhez fűződnek a honvédelem és hadtudomány területén elért tudományos eredmények Stromfeld Aurél-díjjal történő elismerési rendjének kialakítása, valamint a hadseregben korábban használt „elvtárs” helyett a „bajtárs” megszólítás bevezetése.

1990. június 1-jével, 64 éves korában került nyugállományba. Ez alkalomból a Magyar Köztársaság ideiglenes elnöke, Göncz Árpád Kárpáti Ferenc honvédelmi miniszternek több évtizedes eredményes munkássága elismeréseként a Magyar Köztársaság Rubinokkal Ékesített Zászlórendje kitüntetést adományozta.

Kádár János első titkár és Czinége Lajos honvédelmi miniszter
ellép a díszzászlóalj előtt

Kádár Jánosnak, Losonci Pálnak és a kormány több tagjának Czinége Lajos
honvédelmi miniszter mutatja be az új haditechnikai eszközöket
1975 szeptemberében a pápai repülőtéren

Czinege Lajos honvédelmi miniszter és Gagarin űrhajós budapesti találkozója

Czinege Lajos honvédelmi miniszter úttörők emlékkönyvébe ír

Oláh István honvédelmi miniszter beszél az 1985-ös április 4-i díszszemlén

Oláh István honvédelmi miniszter a Szovjetunióból érkező szovjet és magyar tábornokokat köszönti

Kárpáti Ferenc honvédelmi miniszter a Magyar Néphadsereg
Művelődési Házában

DR. FÜR LAJOS
(1930—)
Honvédelmi miniszter:
1990. május 23-tól

1930. december 21-én született a Vas megyei Egyházsrádócon, parasztcsaládban. A falusi tehetségmentő akció keretében a csurgói református gimnáziumba került, ahol 1949-ben érettségizett. 1954-ben a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen kitüntetéses történelem szakos tanári oklevelet szerzett. Ugyanitt tanársegédként dolgozott 1956-ig. A forradalomban vállalt szerepe miatt 1956. november 4-én a szovjet katonai szervek letartóztatták, és rövid időre internálták. Szabadulása után, 1957 elején, Franciaországba menekült, három hónap múlva azonban visszatért. Egy évig állás nélkül volt, majd könyvtári alkalmazottként, rakodómunkásként, azután pedig a dabasi és a pestújhelyi általános iskolákban történelemtanárként tanított. 1964-től agrártörténeti kutatómunkát végzett a Magyar Mezőgazdasági Múzeumban. 1987 óta az Eötvös Loránd Tudományegyetem Középkori és Újkori Magyar Története Tanszékén oktat egyetemi docensként. 1990. június 1. napjától egyetemi tanár.

1971-ben a történelemtudomány kandidátusa, 1983-ban pedig a tudomány doktora tudományos fokozatot szerezte meg. Kutatási és érdeklődési területe a magyar agrármúlt és a nemzeti történelem sorsfordulóira terjed ki. E tárgykörökből számos könyve, jelentős számú tanulmánya és írása jelent meg.

A Magyar Demokrata Fórum egyik alapítója és pártjának alelnöke. Az MDF Vas megyei országgyűlési képviselője.

A Magyar Köztársaság ideiglenes elnöke 1990. május 23-án kinevezte honvédelmi miniszterré. Ő az ötödik „civil” magyar honvédel-

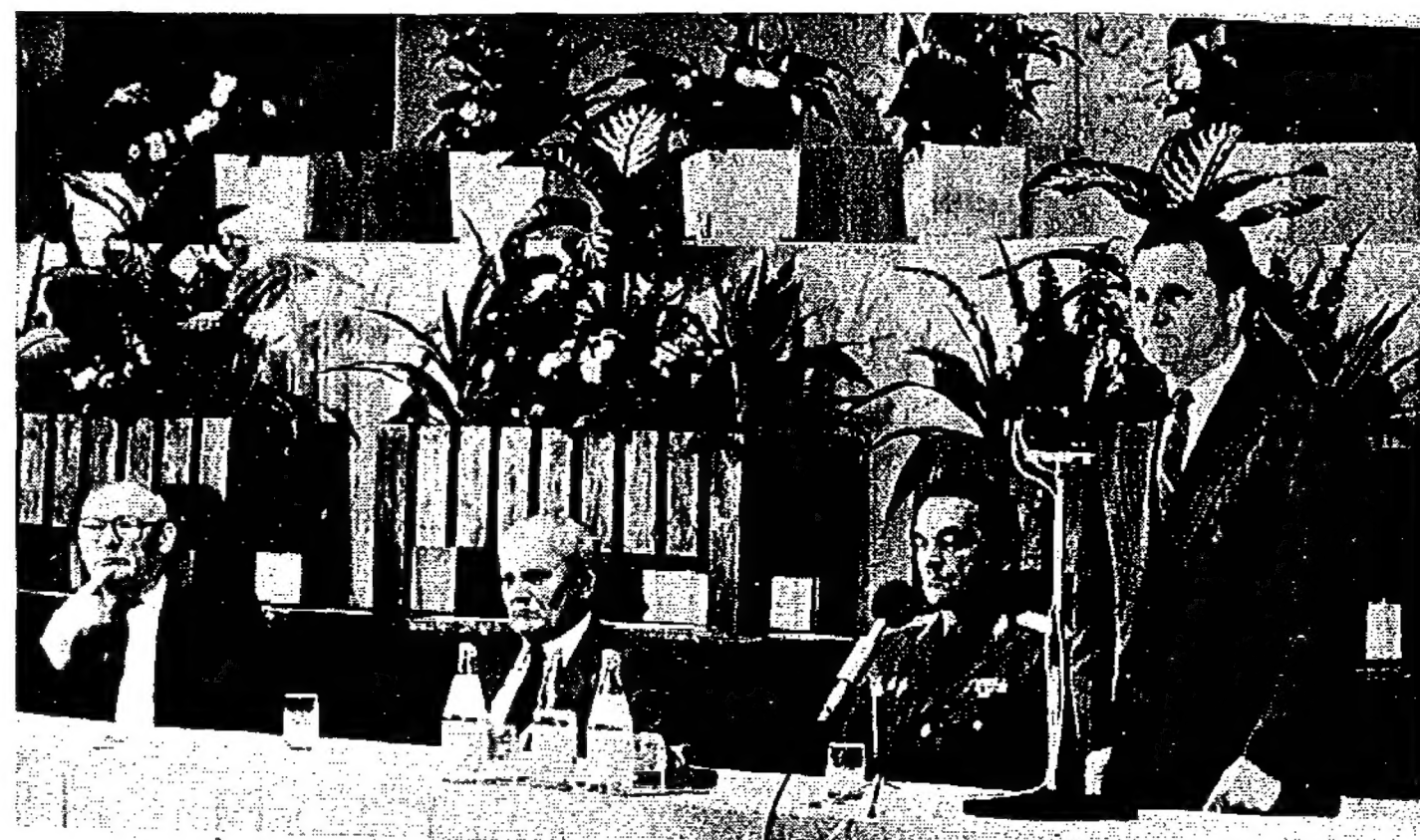
ni miniszter. Tovább folytatja a Magyar Honvédség depolitizálását, és a nemzeti sajátosságok visszaállítását a hadseregben. Az 1956-os forradalom és szabadságharc katonái közül, a forradalomról és szabadságharcról szóló törvény szellemével összhangban, többeket, utólagos elégtételként, 1990. július 13-án magasabb rendfokozatba léptetett elő.

Tagja volt az 1990. június 7—8-án Moszkvában tárgyaló magyar állami bizottságnak, amely a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testületének ülésén a VSZ szervezetének és működésének felülvizsgálatát javasolta, s egyben bejelentette, hogy Magyarország nem vesz részt a VSZ 1990. évi hadgyakorlatain, s kivonja csapatait az Egyesített Fegyveres Erők parancsnoksága alól.

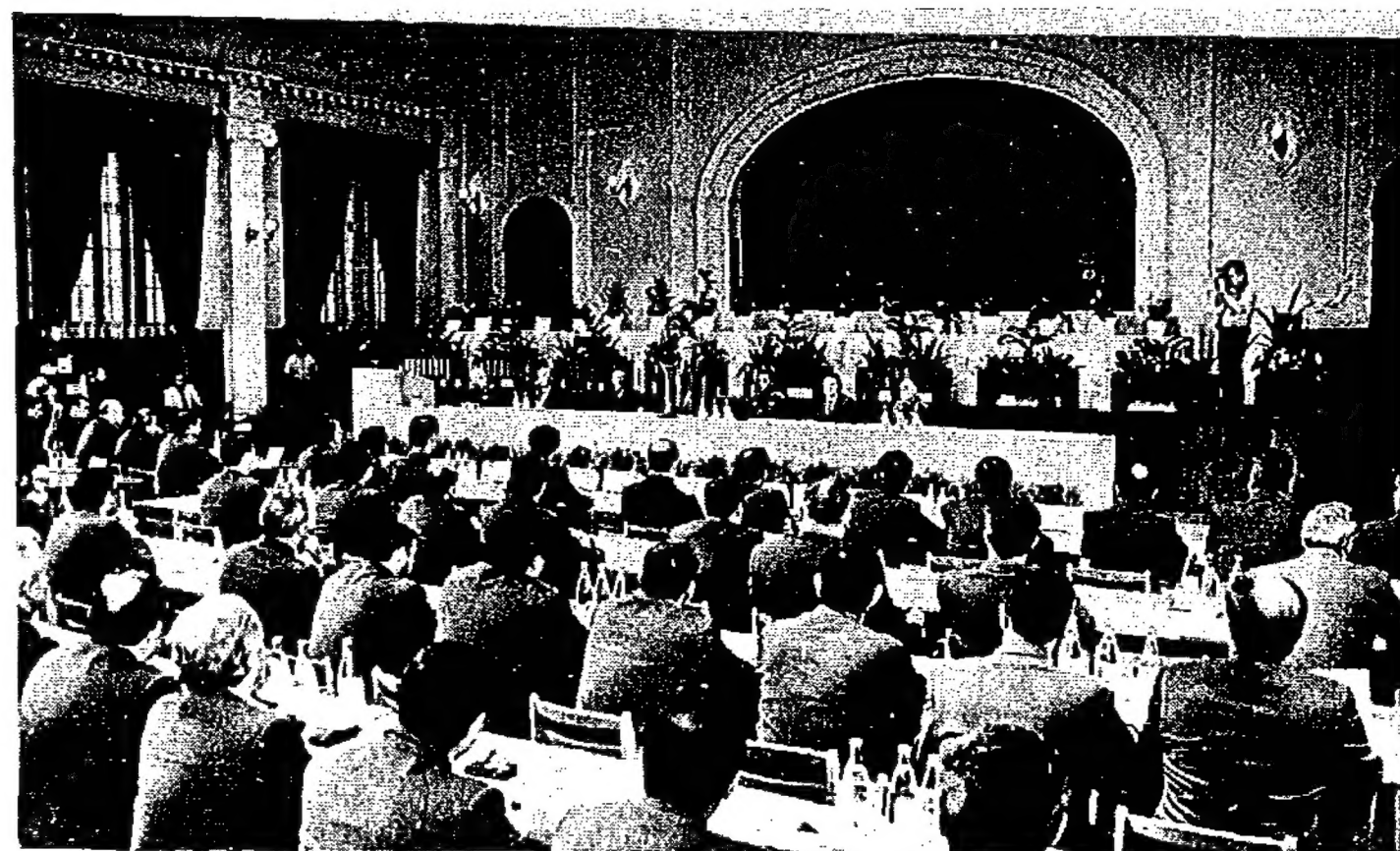
Minisztersége alatt szűnt meg a Varsóban 1955. május 14-én aláírt Barátsági Együtműködési és Kölcsönös Segítségnyújtási Szerződés hatálya, 1991. február 25-én katonai, majd július 1-jén pedig politikai értelemben.

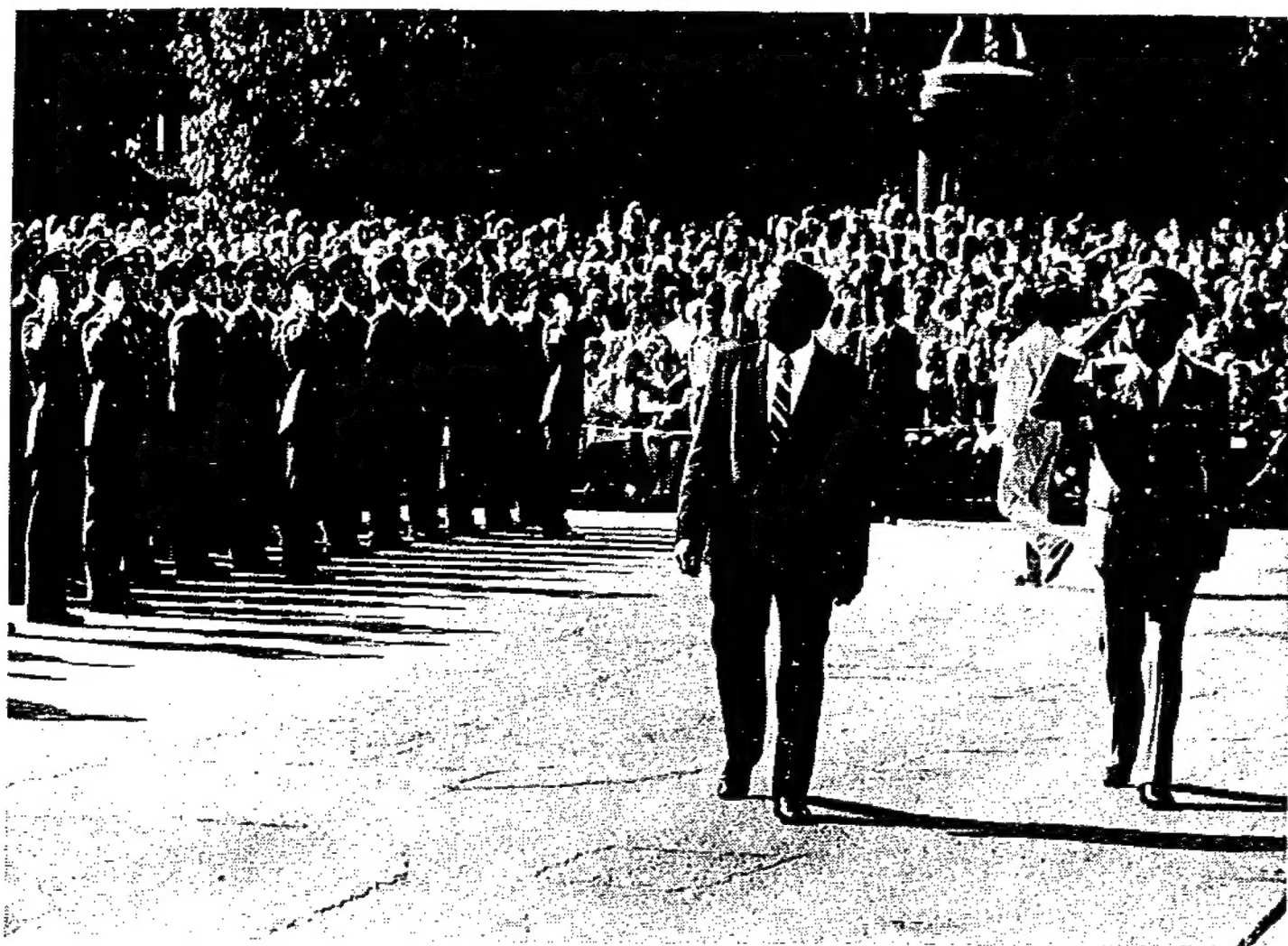

A 132648

„Örségváltás...” Vezetői értekezlet a Honvédelmi Minisztériumban

Dr. Für Lajos honvédelmi miniszter az 1990. augusztus 20-i tisztavatáson

Dr. Für Lajos látogatása a Kossuth Főiskolán 1991. április

nek a két emberöltőnyi időnek megkülönböztetett sajátosságai
 nnak. Különösen ma, amikor még élnek azok a nemzedékek,
 melyek sorstársként, hallgató vagy kiáltó tanúként éltek e korbán,
 1944 és 1990 között. Sokan közülük közös szenvedőként emlékez-
 nek az elmúlt ötödfél évtizedre. Akik számára e kornak rep-
 zentánsai, vezető katona szereplői szinte személyes ismerősnek
 számítnak. Sokuknak a fölemelkedés vagy a pokolra szállás neves
 társai. A ma élő — még élő — ember másként tekint egy évezred
 eseményeire, mint fél évszázadéra. A közelmúlt közéleti szereplői
 számukra sokkal inkább élnek még akkor is, ha csupán a személyes
 emlékek filmvásznán elevenednek meg újra.

A magyar közvélemény keveset tud arról, hogy az elmúlt 45 esz-
 zázadban, a második világháború befejezése után, személy szerint
 kik álltak a magyar haderő élén, kik voltak azok, akik közvetlenül
 irányították a Honvédelmi Minisztériumot. Mindegyikük katona
 volt-e, netán voltak köztük civilek is? Milyen volt életútjuk, szemé-
 liségük? Milyen hatást gyakoroltak a magyar hadsereg második
 világháború utáni alakulására, fejlődésére. Miként emlékezzünk
 rájuk?

Kiadványunkban az elmúlt 45 év honvédelmi minisztereinek
 életrajza rövid összefoglalásával és közreadásával ezt az informá-
 cióhiányt szeretnénk pótolni.

Emlékezésre, elemzésre és tünődésre szántuk e kötetet azok szá-
 mára, akik tudják, milyen összefüggés lehet a hon védelme és a hon-
 védelmi miniszter személye között — gondolhatunk akár Linder
 Józsefre, akár Münnich Ferencre —, s azok számára, akik még nem
 tudják, de néhány életrajz olvasásával közelebb juthatnak a helyes
 következtetésekhez.

A 132648

HONVÉDELMI MINISZTEREK 1944 — 1990

Honvédelmi miniszterek

1944–1990